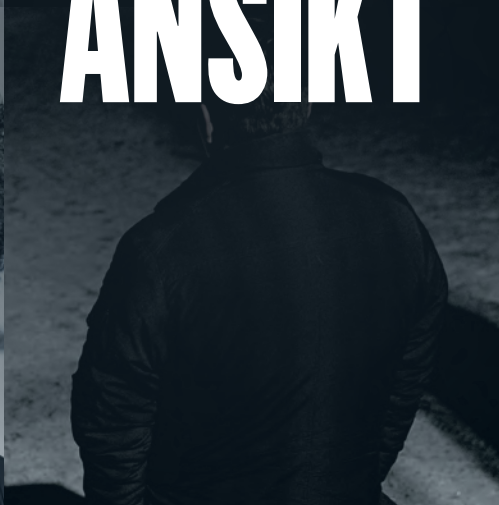
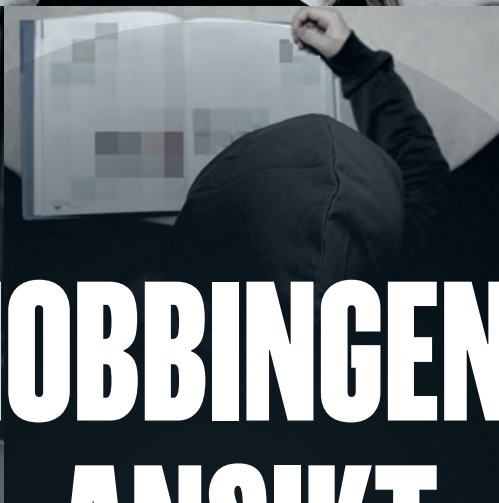

Metoderapport SKUP 2023

Dagbladet

MOBBINGENS ANSIKT

Silje Førstund, Caroline Drefvelin, Jorun Gaarder, Siri Gedde-Dahl, Øistein Norum Monsen, Ola Strømman

INNHold

1	Innledning	1
1.1	Dette har Dagbladet avslørt:	1
1.2	Slik begynte arbeidet.....	2
1.3	Hypotese.....	2
1.4	Organisering.....	3
1.5	Presentasjon	3
2	Metode	4
2.1	Metode: Søkbar «mobbeportal».....	4
2.1.1	Metode: Samle statens mange tall.....	4
2.1.2	Metode: Analyse av tall	5
2.2	Metode: Emelys tidslinje	6
2.2.1	Metode: Ekspertvurderinger	6
2.3	Metode: Statistikk over dommer.....	7
2.4	Metode: Innsyn i anmeldelsesstatistikk	7
2.5	Metode: Innsyn i anmeldelser	8
2.6	Metode: Innsyn i annen «straff»	8
2.7	Metode: Spørreundersøkelse i kommunene.....	9
2.8	Metode: Vurdere mobbeprogrammene opp mot mobbestatistikk.....	9
2.9	Metode: Tips og innsyn.....	11
3	Etikk og spesielle erfaringer	11
3.1	Emely-saken: Foreldre i sorg	12
3.2	Omtale av selvmord og selvskading	13
3.3	Omtale av mobbing.....	13
3.4	Oppfølging av barn og lokalsamfunn.....	14
3.5	Grad av identifisering.....	14
3.6	Dokumentasjon og kildekritikk.....	15
3.7	Når motparten ikke svarer.....	15
3.8	Ingen vil ta i mobbingen	16
3.9	Utdanningsforbundet ville ikke snakke.....	16
3.10	Bykle-saken.....	17
4	Konsekvenser.....	17
	Vedlegg: Oversikt over publiserte artikler.....	19

Forsidebilde:

Fotografer er Kristin Svorte, Jørn H. Moen, John Terje Pedersen, Nina Hansen, Geir Dokken og privat.

Disse leverer rapporten:

Silje Førsvund, Caroline Drefvelin, Jorun Gaarder,
Siri Gedde-Dahl, Øistein Norum Monsen, Ola Strømman

Oslo, 15. januar 2024

Kontaktadresse: Dagbladet, Postboks 1184 Sentrum, 0107 Oslo

Siri Gedde-Dahl - sgd@dagbladet.no, tlf 97525118

1 Innledning

I januar i fjor opplevde Monica Frantzen det ingen mor skal måtte oppleve. Hun fant datteren sin livløs på barnerommet. Emely hadde tatt sitt eget liv. Hun ble bare tolv år gammel.

To måneder senere tok Emelys storesøster kontakt med gravegruppa i Dagbladet. Hun hadde sett at vi skrev om mobbing i skolen. Nå ville familien fortelle om Emelys historie. De ville at vi skulle undersøke hva som hadde skjedd, og hvorfor de ikke fikk god nok hjelp. De delte den kampen de hadde stått i de siste åra. Hvordan de opplevde at datteren ikke hadde blitt sett, ikke blitt hjulpet, hvordan hun til slutt fikk diagnosen posttraumatisk stresslidelse som ble knyttet til mobbing. Til slutt ble det for mye, fortalte foreldrene.

Vi så at Emelys historie var et eksempel på det temaet vi allerede var i gang med å undersøke.

Gjennom det siste året har Dagbladet kartlagt mobbing i norsk skole, og hvordan tusenvis av barn mobbes uten at det får noen konsekvenser for de voksne som har ansvaret.

De neste månedene fulgte vi familien Frantzen tett. Vi dypdykket i dokumenter, skolemappa, legejournaler og snakket med kilder.

Samtidig undersøkte vi det lovverket og systemet som skulle ha beskyttet Emely. Det er syv år siden opplæringsloven ble skjerpet, og politikerne lovfestet nulltoleranse for mobbing. Likevel peker pilene feil vei. Rekordmange norske barn blir mobbet, viser Elevundersøkelsen. Kunne det være slik at loven, som gir elever sterke rettigheter på papiret, ikke fungerer i klasserommene?

Vi har fortsatt å følge Emelys foreldre, Bengt og Monica Frantzen, og deres sak: De ønsker en reform av loven. For at ingen skal oppleve det samme som Emely.

1.1 Dette har Dagbladet avslørt:

- Dagbladet laget en søkbar [«mobbeportal»](#) der mobbetall for skoler og kommuner ble samlet. Det er første gang man kan slå opp i ulike mobbetall enkelt og på samme sted.
- På over 100 skoler sier minst [én av fire elever at de blir mobbet](#), viser portalen. Det reelle antallet kan være langt høyere.
- Minst [58 000 barn](#) mobbes – et nytt og rekordhøyt antall – viser beregninger utført av NTNU Samfunnsforskning for Dagbladet.
- Svært mange skoler har ikke oversikt over egne mobbetall. Arbeidet med portalen avdekket at [myndighetenes mobbetall er svært mangelfulle](#). 7 av 10 skoler opplevde at Utdanningsdirektoratet (Udir) [sladdet viktige mobbetall](#). Selv Udir var ikke klar over omfanget av sladding.
- 96 prosent av anmeldelser for brudd på opplæringsloven [henlegges av politiet](#), nesten halvparten av dem henlegges [uten at politiet i det hele tatt etterforsker](#) sakene. Det store omfanget henleggelse og begrunnelsene for henleggelsene er ikke undersøkt tidligere.
- Det er svært [vanskelig å nå fram i rettssystemet](#) for dem som krever erstatning etter mobbing. Mobbesaker [foreldes etter bare tre år](#), og skolene har etter loven bare ansvar hvis [skolen har opptrådt uaktsomt](#).
- Tallgjennomgangen vår viste også noe annet nytt: Tvangsmulkt til skolen eller kommunene [brukes nesten ikke](#).
- En del norske kommuner [mangler også oversikt over alvorlig mobbing](#), til tross for at skolene er lovpålagt å melde fra om dette, viste Dagbladets undersøkelse.
- Stortinget har gitt nesten [en halv milliard kroner til mobbeprogram](#) – et helt nytt tall - til tross for at forskere og fagmiljøer har slaktet effekten av programmene. Gjennom

Dagbladets egen mobbeportal kunne vi vise at det er [ikke mindre mobbing på skoler som bruker mobbeprogram](#).

- For første gang ble erstatningssaker om mobbing i skolen samlet. Gjennom en rekke enkeltsaker har Dagbladet vist hvordan mobbing kan ha svært dramatiske konsekvenser. I 20 av 24 saker der mobbeofre saksøkte kommuner de senere år, var [mobbeofrene diagnostisert med posttraumatisk stresslidelse](#), dokumenterte vår analyse av dommer. Tobarnsmoren Kathrine [ble sterkt psykisk syk og ufør](#).
- I en bygd [flyttet ti skolebarn og flere familier](#) etter å ha fortalt om mobbing på skolen.
- Dagbladets gjennomgang av skolemiljø saker meldt til statsforvalterne, viser at skoler [melder foreldre til barnevernet](#) i vanskelige mobbesaker.
- 12 år gamle Emely Frantzen ble psykisk syk av mobbing, vold og trusler. [Dagbladet dokumenterte](#) at hun sa fra gjentatte ganger, men skolens tiltak forhindret ikke nye episoder. Det tok flere år før hun fikk hjelp med utfordringer som ble oppdaget allerede i barnehagen, noe eksperter kritiserte sterkt i Dagbladet.

1.2 Slik begynte arbeidet

Elevundersøkelsen publisert i januar 2023 viste sterk økning i mobbing blant skolebarn og dessuten stor forskjell fra skole til skole.

Dette var oppsiktsvekkende fordi Norge i 2017 satte i verk en rekke lovendringer for å få slutt på mobbing. Skolens plikt til å sørge for at eleven har et trygt og godt skolemiljø ble presisert, klageadgangen til Statsforvalter skulle bedres og straffeansvaret ble konkretisert, blant annet ble rektor straffeansvarlig som person i alvorlige tilfeller. Den mer enn 25 år gamle politiske nullvisjonen om mobbing ble fra 2017 også lovfestet.

De første par årene etter ny lovgivning gikk mobbetallene nedover. Daværende kunnskapsminister konkluderte etter et par år med at lovendringene var vellykkede. Men nå økte mobbetallene kraftig.

Vi definerte mobbing som Utdanningsdirektoratets Elevundersøkelse gjør det:

«Med mobbing mener vi gjentatte negative handlinger fra en eller flere sammen, mot en elev som kan ha vanskelig for å forsvare seg. Mobbing kan være å kalle en annen stygge ting og erte, holde en annen utenfor, baksnakke eller slå, dytte eller holde fast.»

Vi ønsket å se nærmere på hvorfor mobbing nå økte, der utgangspunktet var at mobbing er svært alvorlig for sårbare barn. Virket ikke loven? Var det slik at tusenvis av barn fikk sine rettigheter brutt hver eneste dag uten at det fikk konsekvenser for skolene?

Mobbing kan foregå både i arbeidslivet, i barnehagen og på videregående skole. Vi valgte å konsentrere oss om grunnskolen fordi tallene er høyest der.

1.3 Hypotese

Vi formulerte følgende hovedhypotese:

Til tross for nullvisjonen om mobbing og innskjerper i loven i 2017 – mobbelovverket virker ikke. Det har ingen konsekvens å ha et godt mobbelovverk når det gjelder. Den som blir mobbet, og deres foresatte/familie, taper uansett.

Under denne hypotesen reiste vi en rekke spørsmål: Er det slik at aktivitetsplaner blir laget uten å bli fulgt opp? Blir de laget i det hele tatt? Er aktivitetsplanene gode redskaper? Er de rettet mot riktige folk? Bryter skolene loven? Vet lærerne og andre ansatte ved skolene hvordan

aktivitetsplaner skal lages? Har de kompetanse og ressurser nok på skolene til å hjelpe mobbede barn? Får det noen konsekvenser for skolene/ansatte på skolene/i kommunen når mobbesituasjonen ikke blir bedre? Får lovbrudd noen konsekvenser? Blir det ikke meldt fra til skoleeier om alvorlige situasjoner?

Hovedhypotesen vår sto seg, der saken om Emely ble det fremste eksempel: Det har så langt ikke hatt noen konsekvenser for skolene/skolens ansatte/kommunens ansatte når mobbingen ikke stopper. Det hjelper ikke å ha et tilsynelatende godt mobbelovverk når det gjelder. Den som blir mobbet, og deres foresatte/familie, taper uansett. Ingen blir stilt til ansvar, hverken mobbere eller skole/skoleeier.

Når mobbingen ikke stanser, bytter til slutt ofte den mobbede skole, og da frafalles alle prosesser mot skolen der mobbingen skjedde.

1.4 Organisering

Vi startet arbeidet med prosjektet **Dagbladet mot mobbing** i februar 2023. Silje Førund fra Pluss-redaksjonen og Jorun Gaarder fra nyhetsredaksjonen har deltatt sammen med Caroline Drefvelin, Ola Strømman og Siri Gedde-Dahl fra gravegruppa gjennom hele prosjektet. Øistein Norum Monsen fra gravegruppa var med en periode fra starten.

Vi har publisert saker fra februar og ut hele året. Noe av ideen var løpende publisering, i stedet for å samle opp til vi hadde «den store avsløringen». Vi brukte løpende publisering som metode for å få tips og innspill til det videre løp.

Derfor startet vi med å dekke [Cecilies ankesak](#) mot Drangedal kommune, som hun til slutt [tapte](#), og å lage [reportasje fra Drangedal](#), som i 2019 fikk kallenavnet «mobbebygda». Vi ville finne ut hvordan det gikk med alle dem som sto fram som mobbet i 2019.

Vi fikk tidlig i løpet flere titalls tips, blant annet om Emely – som ble en hovedsak for oss. Da vi avsluttet serien ved årsskiftet hadde vi fått inn flere hundre tips. Det var ikke mulig å følge opp alle.

Siri har vært skrivende reportasjeleder, men sakene er også lest og godkjent i flere ledd oppover. Tidvis har problemstillinger i sakene gått helt opp til sjefredaktør.

1.5 Presentasjon

Vi la mye arbeid i presentasjon av stoffet. Aller Media Tech og Data (vår utviklingsavdeling) laget designet på den store historien om Emely, med kapitler og lydklipp. En fast lenke til Emely-historien fulgte artikkelmalen vår framover.

Aller Media Tech og Data laget også designet til mobbeportalen (se kapittel 2.1.), i samarbeid med journalistene. Det var vesentlig å gjøre denne intuitiv og lett søkbar.

Det var helt sentralt for oss å fortelle mye gjennom personer, for å skape engasjement og nå inn til våre lesere med til dels tungt stoff. Vi har derfor strukket oss langt for å gi statistikkene ansikt, og vise at samfunnsproblemet rammer vanlige mennesker. En spesialutgave på papir av *Magasinet* om mobbing, utgitt i september 2023, fikk nettopp tittelen «Mobbingens ansikt» (som denne rapporten. Illustrasjonen på front her er hentet fra *Magasinet*s front).

Det har ført til at mobbestoffet har fått mange lesere og har nådd bredt ut.

Også produksjonen av en video om Emely har bidratt til det store leserengasjementet omkring hennes sak. Videoen «*Tegningene som varslet tragedien*» er hovedsakelig produsert av Øistein

Norum Monsen, med Ola Strømman som drone-fotograf. Øistein var med og møtte familien hjemme. Emelys egne tegninger, familiebilder og foreldrenes fortelling ble en nesten 14 minutter lang historie om [hva som gikk galt](#).

2 Metode

Vi har i hovedsak benyttet metodene innsyn og innhenting av dokumenter og tallmateriale for å dokumentere de prinsipielle sidene ved prosjektet. I tillegg har vi snakket inngående med mange mennesker, både ekspertkilder og berørte familier, og med fullmakter har vi undersøkt mange taushetsbelagte dokumenter, for å kunne omtale konkrete mobbesaker.

Informasjon om mobbingens omfang finnes i flere ulike databaser. Dette har vi forsøkt å sette sammen for å skape et mer oversiktlig bilde av både omfang og konsekvenser. Kildene vi har hentet ut dokumenter fra, er statsforvalterne, Utdanningsdirektoratet (Udir), ulike skoler, domstolsadministrasjonen og straffesaksregisteret.

Vi har også benyttet programmeringsspråket Python til å hente ut og flette sammen tall. For å systematisere og få oversikt over informasjonen har vi utarbeidet tidslinjer og Excel-ark.

2.1 Metode: Søkbar «mobbeportal»

En av hypotesene våre var at rektorer, skoler og skoleeiere ikke må stå til ansvar for mobbingen som skjer på deres skole. En av grunnene er at mobbingen er «usynlig». Skoler rapporterer ikke til myndighetene eller på egne nettsider om antall brudd på opplæringsloven eller om situasjonen for mobbing på denne skolen.

Vi ønsket å skape noe helt nytt – ved å synliggjøre hvor mye mobbing det er på hver enkelt skole, slik at elever og foresatte selv kunne følge med på dette.

2.1.1 Metode: Samle statens mange tall

Staten innhenter mange tall om mobbing, og legger dem ut på nettet. Søk og sammenstilling av disse er komplisert og uoverkommelig for de fleste. Vår kongstanke bak å etablere en [«mobbeportal»](#) var at hele Norge skulle kunne finne nøkkeltall for sitt nærområde – kjapt og enkelt. Dessuten var det ønskelig å kunne sammenligne tall fra ulike kilder. Vi ønsket å hente inn alle data som kunne si noe om skolemiljøet i Norge og valgte ut tre sentrale kilder:

- Elevundersøkelsen
- Ungdata
- Mobbeklager til statsforvalterne

De tre kildene ble satt sammen til en portal hvor man får den mest komplette oversikt over skolemiljøet i Norge.

Dette gjorde vi søkbart – så man kan søke på «din skole», «din kommune» og «ditt fylke», i tillegg til på nasjonale tall. Fra Elevundersøkelsen benyttet vi tre klassetrinn: 7. og 10. klasse, der undersøkelsen er obligatorisk. I tillegg tok vi med 5. klasse, fordi det er det laveste klassetrinnet hvor Elevundersøkelsen brukes.

NTNU samfunnsforskning beregnet et helt nytt tall for oss, ut fra Elevundersøkelsen, at [58 000 barn i hele grunnskolen, fra 1. til 10. klasse, mobbes](#).

Dagbladet lanserte ikke portalen for å henge ut enkeltskoler eller spesifikke kommuner. Vi gjorde det fordi vi visste at konkrete tall og konkrete eksempler er det som får [problemstillinger fram i](#)

[lyset](#). Portalen skulle være en veileder for foreldre og skolebarn, men også for lærere, skoler og myndigheter.

Grunnlagsdata for Ungdata og mobbepklagen fikk vi tilsendt som egne filer.

Elevundersøkelsen fra Udir hentet vi ved å laste ned alle nødvendige data fra Udirs egne nettsider. De har selv et API (programmeringsgrensesnitt) for dataoverføring fra maskin til maskin, men dette hadde ikke eldre data enn de to siste undersøkelsene. Vår mobbeportal omfatter syv skoleår bakover, og viser trender over tid.

Etter kommunesammenslåingen i 2020 hadde også Udir utfordringer med sammenlignbare tall. De har derfor to løsninger liggende ute, før og etter sammenslåing. Vi kombinerte disse to til en løsning hvor man har historisk tilgang til skoler/trinn tilbake til 2016/17, men kommuner og fylker er gjeldende fra 2021/22. På den måten har vi en mer fullstendig oversikt enn det direktoratet selv kan presentere.

Dataene ble hentet ut med programmeringsspråket Python og flettet sammen med de to andre datakildene.

Presentasjonen av materialet ble gjort i samarbeid med Tech og Data i Aller Media.

2.1.2 Metode: Analyse av tall

Arbeidet med tallene til mobbeportalen gjorde at vi fikk ny innsikt i omfanget av mobbing som ikke var vist tidligere.

Hensikten med Elevundersøkelsen, som omfatter langt mer enn mobbing, er at elevene selv skal få si sin mening om skolemiljøet. Og, som det [heter fra Udir](#): «Svarene brukes av skolen, kommunen og staten for å følge opp skolemiljøet og elevenes trivsel.»

Men vi oppdaget fort at det var noen problemer med tallene. Etter hvert så vi faktisk store mangler i datasettet fra Udir. Det manglet mange tall. Det viste seg at [sju av ti skoler ikke fikk utlevert tall](#) for sin skole/klasse/trinn på skolen fra Udir.

Udir har over flere år sladdet mange mobbetall, men det toppet seg i skoleåret 2022/23. Udirs kvinne uttaler i saken vår at Udir selv ikke var klar over at omfanget av sladding var så stort. Konfrontert med Dagbladets tall regnet Udir selv på tallene, og kom til enda høyere sladdetall. For sjuende trinn savnet hele 86 prosent av skolene tall, mente da Udir.

Minst 70 prosent av landets skoler manglet altså viktig statistikk for å sikre elevene et godt og trygt skolemiljø. Som det framgikk av vår journalistikk – mange skoler var svært frustrerte over at de ikke fikk noen tall å jobbe med. Enkelte kommuner/skoler, som i Drangedal, satte i gang egne undersøkelser for å få tall.

Det viste seg at Udir hadde valgt en løsning for Elevundersøkelsen som dro personvernet unødig langt. Tallene ble nemlig holdt skjult om færre enn seks elever oppga at de ble mobbet, eller om tallene fra en skole kunne brukes til å regne seg frem til tall for en skole eller klasse som skulle skjermes.

Det er bestemt at Udir skal gjøre sladdingen på en annen måte neste gang, slik at flere skoler får tall.

Tilliten til Elevundersøkelsen ble også svekket av vår avsløring om at 24 kommuner og [136 skoler kom ut med «null mobbing»](#) på ett eller flere klassetrinn siste år. Dette mens Ungdataundersøkelsen fra samme år viser opp til 14-15 prosent mobbing i de samme kommunene.

Skolesjefer Dagbladet snakket med trodde rett og slett ikke på tallene og mente «null mobbing» var illusorisk.

2.2 Metode: Emelys tidslinje

I midten av mars 2023 tok Emelys storesøster kontakt med Dagbladet. Hun hadde lest artiklene våre i mobbeserien, og hun spurte om vi kunne undersøke hva som hadde skjedd med lillesøsteren. Ifølge familien hadde skolen Emely gikk på opprettet en lang rekke aktivitetsplaner, men for Emely hadde situasjonen bare blitt verre. Hun ble psykisk syk av mobbingen, og det endte fatalt.

Vi forsto raskt at Emelys historie så ut til å dreie seg om kjerneproblemstillingene i prosjektet vårt. Men kunne det dokumenteres?

Etter noen innledende bakgrunnsamtaler med familien var vi tydelige med dem på at vi ville trenge innsyn i alt som fantes av dokumentasjon om Emely, dersom vi skulle greie å undersøke hva som skjedde. Vi møtte foreldrene og søsknene noen dager etter at de først tok kontakt. Med oss hadde vi fullmakter de kunne signere og som opphevet de forskjellige instansenes taushetsplikt.

Fullmaktene gjorde at vi raskt kunne sende innsynsbegjæringer til skoler, Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP), Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), sykehus og fastlege. Med fullmaktene gikk det relativt raskt å få innsyn, og vi satt snart med mange hundre sider som dokumenterte hvilken hjelp Emely hadde fått - helt fra barnehagen og fram til samme dag som hun tok sitt eget liv.

I tillegg gjorde vi dybdeintervjuer med foreldrene og søsknene. Vi møtte dem en rekke ganger over en periode på to måneder. Vi intervjuet også fagfolk omkring Emely, i den grad de ville la seg intervjuet. (Se avsnitt 3.7)

To journalister leste nøye gjennom alle dokumentene og førte relevante opplysninger inn i en tidslinje i Excel. Dette var for å kunne dokumentere hva de forskjellige instansene hadde foretatt seg når.

Denne kartleggingen gjorde at vi kunne slå fast at:

- Emelys skole kunne vise til hele 13 aktivitetsplaner for Emely gjennom en periode på drøye tre år. Men de samme tiltakene ble gjentatt fra plan til plan uten evaluering.
- I 12 av 13 aktivitetsplaner ble det ikke dokumentert skriftlig hvordan tiltakene virket.
- I over ett år vurderte skolen selv at «Emely har det trygt og godt på skolen» - til tross for at hun varslet om det motsatte.
- Det tok seks år fra språkvanskene og de sosiale problemene ble oppdaget til hun fikk en diagnose.
- Til tross for at Emelys språkvansker var kjent helt fra tre års alder, fikk hun ikke vedtak om spesialundervisning før kort tid før hun døde.
- Emely fikk posttraumatisk stresslidelse, PTSD, direkte knyttet til mobbing.

2.2.1 Metode: Ekspertvurderinger

Vi ønsket en vurdering av tiltakene skolen hadde satt inn for å hjelpe Emely. Etter opplæringsloven plikter en skole å lage en aktivitetsplan med tiltak når skolen får vite at en elev ikke har det trygt og godt. Foreldrene hadde fortalt at tiltakene så fine ut på papiret, men at det ikke virket.

Vi kontaktet en rekke skolemiljøeksperter, både i offentlige og private institusjoner. Mange sa nei til å uttale seg, med henvisning til den pågående politietterforskningen. Men to nestorer innenfor

skoleforskning turte å ta saken – pedagogikkprofessorer Marie Lisbet Amundsen ved Universitet i Sørøst-Norge og Thomas Nordahl ved Høgskolen i Innlandet.

Begge gjennomgikk, med foreldrenes godkjenning, alle skolens 13 aktivitetsplaner for Emely, samt dokumenter fra BUP og PPT. De kunne dermed gi en kvalifisert vurdering.

Amundsen karakteriserte Emelys historie som en [«alvorlig systemsvikt på alle nivåer»](#) og mente hun burde hatt logopedisk behandling fra tre års alder for å avhjelpe språkproblemene, og spesialundervisning mye tidligere.

Mens Nordahl [slaktet tiltakene](#) skolen hadde satt. Ekspertenes gjennomgang og uttalelser viste hvordan loven ikke fungerte for å hjelpe Emely.

2.3 Metode: Statistikk over dommer

Det finnes ingen nasjonal oversikt over dommer der noen har søkt om erstatning etter mobbing, og det finnes ingen enkeltinstans som har oversikt over rettsaker der mobbeofre har saksøkt en kommune. Den første undersøkelsen Dagbladet gjorde i prosjektet, var derfor en kartlegging av dette.

For å få det til brukte vi en kombinasjon av åpne kilder, innsynsbegjæringer og kildearbeid. Gjennom Lovdata Pro fant vi flere dommer som omhandlet temaet mobbing, men vi visste at flere dommer manglet. Vi henvendte oss derfor til landets 23 tingretter og ba om innsyn i nevnte dommer. Vi ba også advokater med mobbeproblematikk som spisskompetanse om å liste opp sakene de hadde vært involvert i. Vi sjekket så rettskraft-status for alle dommer.

Dette arbeidet resulterte i en liste på 24 dommer. Disse ble systematisert i et excel-skjema, for å kunne trekke ut relevante funn. 13. mars 2023 kunne vi publisere artikkelen [Mobbeofre får alvorlig diagnose](#). Kartleggingen viste at mobbeofre i 20 av 24 saker hadde blitt diagnostisert med den alvorlige psykiske lidelsen posttraumatisk stresslidelse (PTSD).

2.4 Metode: Innsyn i anmeldelsesstatistikk

Skolens rektor og skoleeier (som oftest kommunene) ble i 2017 gjort strafferettslig ansvarlig ved brudd på aktivitetsplikten i opplæringsloven. Dette er plikten skolens ansatte har til å følge med, gripe inn og sette inn tiltak ved krenkelses som mobbing.

Vi ville undersøke om denne straffebestemmelsen blir brukt etter lovens intensjon. Blir rektor og skoleeier stilt ansvarlig når de ikke greier å løse mobbesaker?

Offentlighetsloven gjelder ikke for politiet og påtalemyndighetens behandling av saker etter straffeprosessloven. Offentlighetsloven gjelder likevel for forvaltnings-delen av politiet. Derfor kan man søke innsyn i f.eks. statistikk. Offentlighetsloven § 9 sier at *«rett til å kreve innsyn i databaser (...) dersom en sammenstilling kan gjøres med ved enkle fremgangsmåter»*. Vi argumenterte for at det var tilfellet her – antall anmeldelser i den gitt tidsperioden kunne ikke være for omfattende statistikk å hente ut.

Vi ba om innsyn i antall anmeldelser gjort etter opplæringslovens kapittel 9 A siden 1.august 2017 («i deres politidistrikt») og fram til dagens dato, som da var 27. mars. Vi ba samtidig om *«en oversikt over utfallet av anmeldelsene, altså hvor mange som er henlagt, etterforsket og eventuelt tatt ut tiltale – samt utfall av denne»*. For sakene som ble henlagt, ba vi om hvilken henleggelseskode dette var gjort etter.

Vi fikk etter noen klagerunder, innsyn i strafferettsstatistikken etter opplæringslovens kapittel 9 A fra alle 12 politidistriktene.

[Statistikken Dagbladet hentet ut og sammenstilte](#), og som resulterte i en egen artikkel, viste at det siden straffebestemmelsen i opplæringsloven ble strammet inn, var gjort 154 anmeldelser. 12 saker er fortsatt under etterforskning eller ikke avgjort ennå. Seks av sakene hadde endt med en strafferettslig reaksjon. Men de aller fleste – 136 av sakene, eller 96 prosent – var henlagt.

Da vi så nærmere på hvilke henleggelseskoder som oftest var benyttet, var det særlig én som pekte seg ut: «ikke rimelig grunn til å undersøke om det foreligger et straffbart forhold». 44 prosent, nesten halvparten av de henlagte sakene, var henlagt med denne begrunnelsen. [Nesten halvparten av mobbeanmeldelsene henlegges altså uten etterforskning](#), kunne Dagbladet vise.

2.5 Metode: Innsyn i anmeldelser

Hva slags saker ble henlagt uten etterforskning? Vi ba om innsyn hos alle politidistriktene i selve anmeldelsene og tilhørende saksdokumenter.

Som nevnt er straffesaksdokumenter i utgangspunktet ikke omfattet av offentlighetsloven. Ifølge politiregisterloven har politi og påtalemyndighet taushetsplikt om det man får vite i tjenesten om «noens personlige forhold». Likevel kan det gis innsyn til den som har «saklig grunn». Dagbladet argumenterte med at det var av stor samfunnsmessig interesse at pressen gis innsyn i de henlagte sakene, for å kunne gjøre en uavhengig vurdering av det som henlegges, og dermed utøve kontroll med myndighetsutøvelsen.

De åtte politidistriktene som hadde sakene, vurderte innsynskravet forskjellig. Fire ga fullt innsyn og to ga delvis innsyn, etter flere runder med argumentasjon fra vår side. To politidistrikt avslø innsyn, ett politidistrikt skrev at «selv om Dagbladet planlegger å sette fokus på et viktig tema og har saklig grunn til innsyn, så vil det være et for integritetsbrudd for de involverte partene». Avslagene klaget vi på, men klagen var ennå ikke avgjort da saken ble publisert.

Innsynet resulterte i at vi publiserte en [artikkel om tenåringen "Julie" som ble utsatt for vold og drapstrusler på skolen](#), mens politiet – uten etterforskning – henla saken mot skolen. Vi kunne også slå fast at en rekke tilsynelatende svært alvorlige forhold var anmeldt uten å ha blitt etterforsket.

Som advokater kommenterte: Det var åpenbart at mobbesaker ikke blir prioritert i politiet. Riksadvokaten hadde heller ikke bedt om det, i sitt årlige prioriteringsbrev. Vi mener at vi med dette arbeidet dokumenterte at innskjerpingen av straffebestemmelsene overfor mobbing bare er et spill for galleriet.

2.6 Metode: Innsyn i annen «straff»

Vi ba også om, og fikk, innsyn i halvårlig klagestatistikk for Statsforvalterne fra 2017 og framover. Vi brukte denne dels som element i mobbeportalen (omtalt over) og dels til å telle opp bruken av tvangsmulkt. Saken vi lagde om dette viser at tvangsmulkt nesten ikke er i bruk.

Vi oppfattet tvangsmulkt som en sanksjon som kunne brukes overfor skoler/kommuner som brøt opplæringsloven i mobbesaker. Det viste seg imidlertid at tvangsgebyr ikke ble benyttet som straff, men bare dersom skoler over noe tid ikke fulgte opp pålegg fra Statsforvalteren om å rette opp lovbrudd, og da primært om et «ris bak speilet».

Det såkalte Djupedal-utvalget fra 2015, som foreslo en rekke tiltak mot mobbing, foreslo en straff (straffegebyr) for skoler/kommuner som ikke fulgte loven. Men dette ble ikke fulgt opp av Stortinget.

Det mest anskueliggjørende ved mangel på sanksjoner for dem som bryter loven, kom fram ved at mobbesaker hos Statsforvalter avsluttes uten videre dersom den som blir mobbet skifter skole. Igjen ble det vist: Det får ingen konsekvenser å bryte loven.

2.7 Metode: Spørreundersøkelse i kommunene

Skolene har plikt til å ha oversikt over sine mobbesaker (etter opplæringslova § 9A-4), og de har plikt til å melde fra til skoleeier (som oftest kommunen) om alvorlige tilfeller. Skolene har også plikt etter § 9A-5 i opplæringslova til å melde fra til skoleeier om tilfeller der ansatte påstås å mobbe elever.

Vi gjennomførte en undersøkelse i landets 30 største kommuner for å finne ut i hvilken grad kommunene hadde slike oversikter. Snart seks år etter at skolene ble [pålagt](#) å varsle kommunen om tilfeller av alvorlig mobbing, viste undersøkelsen at [bare seks av landets 30 største kommuner har hatt en slik oversikt fra starten](#), og at oversikten for noen kommuner fortsatt var haltende.

Barneombudet, som kommenterte situasjonen, mente at dette var svært alvorlige funn.

Vi sendte følgende innsynskrav til landets 30 største kommuner, og fikk etter diverse purringer svar fra alle:

- Innsynskrav: Ønsker opplyst antall Opplæringslova 9A-4-saker med aktivitetsplan, samletall alle grunnskoler i din kommune, fordelt på hvert enkelt skoleår 2017-2022. (*ikke lovpålagt*)
- Innsynskrav: Ønsker opplyst antall alvorlige 9A-4-saker (der rektor har meldeplikt til skoleeier), samletall alle grunnskoler i din kommune, fordelt på hvert enkelt skoleår 2017-2022. (*skolene lovpålagt å melde fra*)
- Innsynskrav: Ønsker opplyst antall 9A-5 saker, samletall alle grunnskoler i din kommune, fordelt på hvert enkelt skoleår 2017-2022. (*skolene lovpålagt å melde fra*)

2.8 Metode: Vurdere mobbeprogrammene opp mot mobbestatistikk

Siden nullvisjonen mot mobbing ble lansert i 2002 og daværende statsminister Kjell Magne Bondevik (Krf) undertegnet sitt «Manifest mot mobbing», har såkalte mobbeprogram vært ett av verktøyene skole-Norge har benyttet mot mobbing.

Vi ville finne ut om disse programmene virker. Er det mindre mobbing ved skoler som har forpliktet seg til ett av mobbeprogrammene som får offentlig støtte?

Vi tok utgangspunkt i Udirs (Utdanningsdirektoratet) rapport «*Utredning: Statlige tilskuddsordninger til læringsmiljø- og antimobbeprogram*», som de leverte til Kunnskapsdepartementet 5. mai 2023. Vi søkte om og fikk innsyn i denne rapporten.

Her er det listet opp hvilke læringsmiljøprogrammer, eller mobbeprogrammer, som får tilskudd fra én eller flere statlige ordninger. Slike tilskudd deles nemlig ut fra Helsedirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Dette er programmene MOT, Olweus, PALS, Passport og Drømmeskolen.

Vi avgrenset også dette til grunnskolen.

Vi hentet ut lister over skoler tilknyttet mobbeprogrammene fra de respektive programeierne. Noen programmer har dette listet opp på sine hjemmesider, andre måtte vi be om å få tilsendt lister.

Så ba vi Udir om å lage lister over den samlede «mobbeandelen» per trinn for disse sammenstillingene med skoler. Dette innsynet gikk greit.

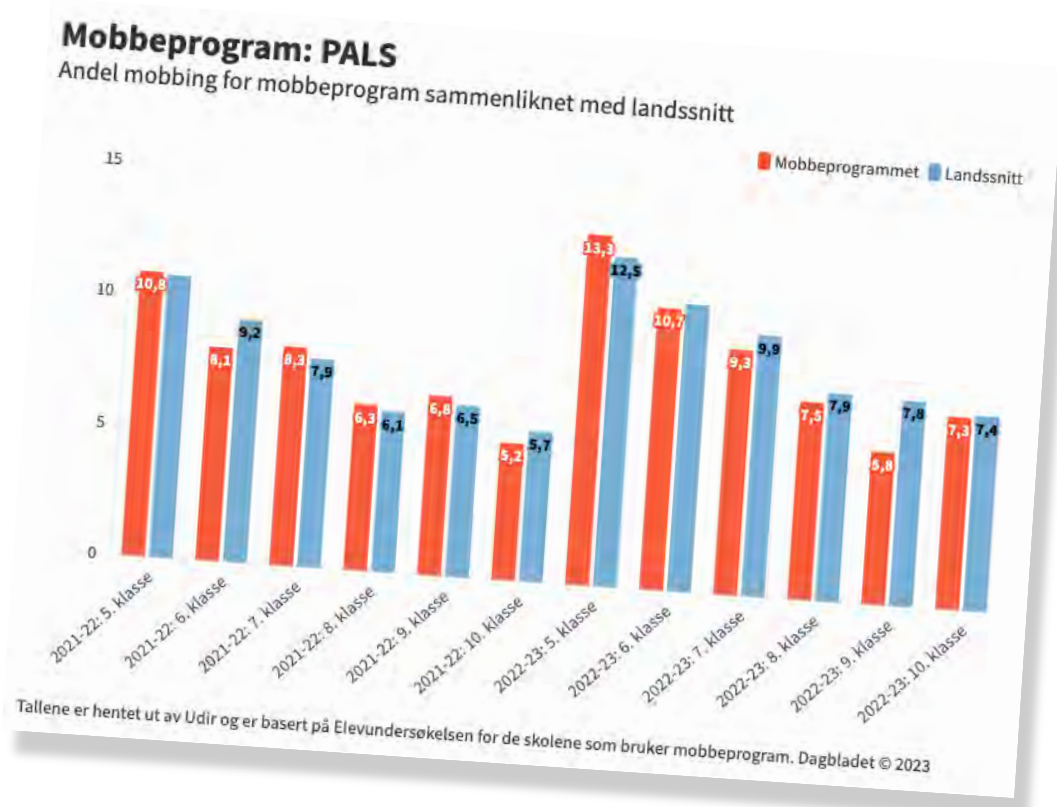
Slik ble vi sikret at alle skoler tilknyttet mobbeprogram ble inkludert i oversikten, også de skoler som var små, eller med lav mobbeandel, altså skoler som av personvern hensyn ikke kan oppgi mobbeandel.

Skoler med få elever eller med lav mobbeandel, vil normalt, av personvern hensyn, ikke være mulig å hente ut tall for. Disse skolene vil bli sladdet, som vi tidligere har omtalt. Men ved å be om mobbeandelen samlet for skoler tilknyttet hvert av mobbeprogrammene, fikk vi nok statistisk tyngde til å kunne hente ut tall. Vi ba Udir om samlet mobbeandel for de navngitte skolene, og det var vi selv som hadde oversikt over hvilke mobbeprogram hver liste var en oversikt over.

Dagbladet fikk innsyn i «mobbing i skolen»-andelen på fem utvalg av skoler, for 5. til 10. trinn, for skoleåret 2021/2022.

Sammenliknet med den rekordhøye-mobbeandelen i grunnskolen generelt, kom ikke skoler som benytter mobbeprogram noe bedre. [Oversikten Dagbladet utarbeidet](#) viste at skolene med mobbeprogram lå litt over, så vidt under eller på landssnittet for mobbing. Unntaket var programmet Olweus, som gjennomgående lå to til fire prosentpoeng under og altså så ut til å ha noe effekt.

Dagbladet var kjent med, og sjekket bl.a. via nettsøk, at mange av skolene med mobbeprogram hadde hatt det i mange år.

*Grafenes tale:
Sammenliknet
med den
rekordhøye-
mobbeandelen
i grunnskolen
generelt, kom
ikke skoler
som benytter
mobbeprogram
noe bedre*

I mer enn tjue år har mobbeprogram vært myndighetens viktigste verktøy for å stoppe mobbing. Innsynet i Udirs rapport fra mai i fjor om tilskuddsordningene gjorde oss oppmerksomme på at direktoratene heller ikke hadde oversikt over hvor mye penger de hadde delt ut til de forskjellige mobbeprogrammene, og at det forekom dobbelt- og trippelfinansiering som staten selv ikke hadde oversikt over.

Vi ba derfor de relevante direktoratene om innsyn i alle tildelingene sine. Vi fikk innsyn i en rekke dokumenter som viste hvor mye og hvem som hadde fått økonomisk støtte, men verken Utdanningsdirektoratet (Udir), Helsedirektoratet (Hdir) eller Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) hadde oversikt over hvor mye penger de har gitt til mobbeprogram. Vi sammenstilte og kartla derfor de bevilgningene som det fantes dokumentasjon på, og kunne på den måten slå fast at flere år med pengebruk ikke var gjort rede for av direktoratene.

Den 21. oktober 2023 [kunne Dagbladet publisere en artikkel](#) der vi avslørte at Stortinget gjennom en årrekke hadde gitt nesten en halv milliard kroner til mobbeprogram. Vi kunne også dokumentere at de hadde gjort det, selv om også tidligere evalueringer har stilt spørsmål ved effekten av mobbeprogram.

Blant andre ting vi avdekket rundt skoleprogrammene, var at Bufdir fortsatt markedsførte et program som forskerne mente bevist at [ikke hadde effekt](#).

2.9 Metode: Tips og innsyn

I Excel-arket der vi hadde systematisert alle tipsene vi fikk inn, så vi at et gjennomgående trekk, var at foreldre ble meldt til barnevernet. Dette skjedde i cirka halvparten av sakene vi ble tipset om. Dette har også blitt skrevet om tidligere, og da særlig i tilknytning til ufrivillig skolefravær. Mange barn som mobbes, er også mye borte fra skolen. Men skjer det at skoler melder til barnevernet i mobbesaker? Vi ville undersøke omfanget.

Vi ba om innsyn hos landets 10 statsforvaltere i antall 9A-saker i 2022, hvor det samtidig foreligger en bekymringsmelding til barnevernet angående de foresatte til eleven det gjelder.

Landets største statsforvalter – Oslo og Viken, var rask med å utlevere sin statistikk. Dette viste at skolen hadde meldt foreldrene til barnevernet i ni prosent av mobbesakene året før.

To av de andre statsforvalterne oppga at de hadde slike saker, men var usikre på antallet. De resterende sju avsto innsynsbegjæringen.

Én skole i Oslo har det nedskrevet i sin handlingsplan at skolen skal melde til barnevernet ved 14 dagers fravær eller mer. Vi kunne altså [vise flere skoler melder til barnevernet](#) ved mobbesaker.

3 Etikk og spesielle erfaringer

Denne artikkelserien har presentert oss for en rekke svært vanskelige etiske problemstillinger, både når det gjaldt omtale av et barns selvmord og mobbing.

Vær Varsom-plakatens punkt 4.9, om omtale av selvmord, er blitt endret etter at vi publiserte saken om Emely, slik at det i større grad er åpnet for å omtale selvmord.

Omtale av barn er et område som tradisjonelt har vært strengt regulert av PFU (Pressens faglige utvalg) og barn har et særlig vern gjennom «barneparagrafen» (punkt 4.8 i Vær Varsom-plakaten).

Den lyder slik:

«4.8. Når barn omtales, er det god presseskikk å ta hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barnet. Dette gjelder også når foresatte har gitt sitt samtykke til eksponering. Barns identitet skal som hovedregel ikke røpes i familietvister, barnevernssaker eller rettssaker.»

Barneparagrafen sto sentralt blant annet på [PFUs juni-møte](#) 2023, og viste hvor vanskelig det er når man skal skrive om barn. PFU understreket at detaljbeskrivelser av mobbeepisoder kunne være identifiserende. Dette har vi jobbet mye med (se avsnitt 3.3.)

Nesten alle våre saker i dette prosjektet omhandler og omtaler sårbare barn; både barn som utsettes for mobbing, men også barn som mobber andre.

Vi dempet bevisst beskrivelse av mobbesituasjoner i vår serie, og la alle beskrivelser på kilde. Dette på grunn av faren for identifisering, faren for at den/de som mobbet hadde oppfattet situasjonen annerledes, til dels manglende vilje til å kommentere fra «motpartens» ståsted og til dels fordi det kunne være problematisk å identifisere «motparten».

Problemet med dette er at man kan gjøre den mobbede mindre troverdig, og vi fikk faktisk tilbakemeldinger på akkurat dette – «dere tror jo ikke på dem».

Til dette er å si at vi beveger oss i et etisk minefelt for journalistikken, men det at vi i det hele tatt tar opp saken viser at vi i utgangspunktet tror på at de er blitt mobbet. Likevel gjorde hensynet til journalistikkens objektivitet at vi valgte å dempe omtalen av konkrete episoder og presenterte opplevelsene som personens subjektive oppfatning.

3.1 Emely-saken: Foreldre i sorg

I historien om 12 år gamle Emely Frantzen, som nylig var død, måtte vi selvfølgelig ta hensyn til andre som også kjente Emely.

Refleksen var at dødsfallet var for ferskt til å omtale åpent og detaljert. Det ville innebære en belastning for de barna Emely mente hadde mobbet henne, noe vi kommer tilbake til, og ikke minst for de etterlatte. Vær Varsom-plakatens punkt 3.9 sier at «*Opptre hensynsfullt i det journalistiske arbeidet. Misbruk ikke andres følelser, manglende medieerfaring, uvitenhet eller sviktende dømmekraft. Husk at mennesker i sjokk eller sorg er mer sårbare enn andre.*»

Før vi publiserte langlesingen om [Emely på benken](#), fulgte vi familien tett i to måneder. I disse månedene hadde vi nesten daglig kontakt med Emelys foreldre og to søsken, som begge var voksne. Det var blant annet for å være så sikre som vi kunne være på at de visste hva det innebar å la oss undersøke og publisere Emelys sak.

Vi måtte også forsikre oss om at hele familien, ikke bare foreldrene, var innforstått med hva vår omtale av saken innebar. Vi møtte dem en rekke ganger hjemme på Tjelta i Sola kommune, og tilbrakte mange timer sammen med foreldrene, søsknene og flere andre familiemedlemmer - både sammen og hver for seg. Vi har også fortsatt å følge familien tett etter publisering.

Viktig for oss var det også å ivareta og beskytte Emelys ettermæle. Vi utelot mange detaljer som vi vurderte som for utleverende og ikke strengt nødvendige for å fortelle historien hennes. Selv om familien aldri et sekund tvilte på at historien hennes måtte fortelles, og ga oss fullt innsyn i alt, så visste vi at vi hadde et selvstendig ansvar for å omtale Emely på en respektfull måte.

3.2 Omtale av selvmord og selvskading

Vi måtte vurdere nøye hvordan vi omtalte Emelys selvmord, og ville for all del unngå en eventuell smitteeffekt. Vi omtalte naturligvis ikke metode, og kuttet derfor ut mange detaljer fra artikkelen for å unngå spekulasjon. Vær Varsom-plakaten presiserer spesielt, både i ny og tidligere versjon av punkt 4.9, særlig varsomhet ved beskrivelse av metode.

Dagbladet har i arbeidet søkt råd hos flere fagfolk, blant andre Lars Mehlum, professor i psykiatri og suicidologi ved Universitetet i Oslo og senterleder ved Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging. Blant rådene vi fikk fra ham var:

- Formidle at dette er så ille det kan gå, men at selvmord blant barn er ekstremt sjelden.
- Formidle at det er håp, og at barn kan få hjelp til å håndtere mobbingen og de psykiske plagene etterpå.
- Ikke romantisere Emelys historie. Beskrive nøkternt.
- Vise at selvmordet ikke kom som lyn fra klar himmel, at hun hadde problemer som noen skulle ha løst.
- Fokusere på systemsvikten. Formidle at vi kan forebygge mobbing. Gi eksempler og løsningsforslag.
- Vurdere omfanget av publiseringen.

Dette var råd vi fulgte. Vi merket oss at Mehlum støttet publisering, og mente at det var viktig at vi skrev om saken. Vi omtalte først saken, og politianmeldelsen, helt anonymt. Da fulgte vi opp med [denne artikkelen](#).

Også førsteamanuensis Klara Øverland ved Læringsmiljøsentret, Universitetet i Stavanger, var en viktig kilde i arbeidet. Hun ga blant annet innspill til bilder og tekst til en artikkel som omhandlet selvskading, for å forhindre at andre skulle bli trigget til å selvskade.

Vi publiserte også en [sak med Øverland](#), umiddelbart etter den identifiserte Emely-artikkelen, for å dempe eventuell redsel som måtte oppstå blant pårørende til mobbede. Et hovedpoeng i Øverland-intervjuet er at selvmord blant barn forekommer sjelden.

Vi ville dessuten sørge for at sårbare unge og andre som leste artiklene, visste hvor de skulle henvende seg hvis de reagerte på innholdet i artiklene. Derfor ble artiklene vi skrev utstyrt med faktaboksen «Vanskelig å lese om mobbing?», med hjelpetelefoner og informasjon om hvem som kan kontaktes.

Før publiseringen av den første artikkelen der Emely ble identifisert, varslet vi disse organisasjonene. Enkelte av disse utvidet åpningstidene på publiseringsdatoen.

I forbindelse med publiseringen av Emelys historie fikk vi et hundretalls henvendelser fra familier som står i lignende situasjoner.

Vi har videre blitt kontaktet av veldig mange fagfolk. Kun én har vært negativ til publiseringen. Det var en psykolog som uttrykte bekymring for nettopp smitteeffekt. Vi har ikke kjennskap til at omtalen skal ha ført til smitteeffekt, men det er vanskelig å vite.

3.3 Omtale av mobbing

Emelys historie var en svært alvorlig hendelse, der en 12-åring har tatt sitt eget liv. Flere barn var berørt og kunne føle skyld.

Vårt utgangspunkt er at det er de voksne – skoleledelse, skoleeiere og lovgiver – som har ansvaret når det er mobbing i skolen. Det presiseres også i lovverket.

Mobbing er heller ikke svarthvitt. Et barn som mobber, trenger også hjelp. Vårt dypdykk i mobbing har vist at det er de sosiale relasjonene og klassemiljøet, som må endres. Vi forsøkte å være tydelige på at vi skrev om mobbing for å belyse systemsvikt, og ikke var ute etter å «ta» barna.

Dette førte til at vi i artikkelen om Emely, og i alle artiklene vi skrev om barn som ble mobbet, var forsiktige med å omtale konkrete mobbe-episoder.

Vi satt med dokumentasjon på en rekke hendelser som vi lot være å omtale, fordi barna som var involvert ville kjent seg igjen og blitt påført en ekstra belastning. I disse tilfellene veide dette tyngre enn ønsket vårt om å få leserne til å forstå og føle alvorret i mobbingen.

Selv om målet var å undersøke systemsvikt, prøvde vi likevel å formidle Emelys historie uten å være for bombastiske på hva som hadde skjedd. Vi mente det var viktig at det også kom tydelig fram at flere instanser gjorde mye for å hjelpe Emely.

3.4 Oppfølging av barn og lokalsamfunn

I forkant av publisering av artikkelen om Emely ønsket vi å sikre at lokalsamfunnet og særlig de berørte barna skulle være best mulig forberedt.

Vi mente å ha en oversikt over hvem som skulle ha vært med på mobbingen. I slutten av april, rundt en måned før publisering, kontaktet Ola deres foresatte og fortalte at vi jobbet med artikkelen. Vi informerte dem om saken og tilbød dem fortelle sin side av historien.

Videre åpnet vi for at de kunne fortelle oss ting anonymt, gi oss bakgrunnsinformasjon.

Ola tilbød seg også å være en åpen kanal til Dagbladet i forkant av, under og etter publisering. Gjennom ham kunne de ta opp spørsmål som de lurte på eller hvis det var noe de ønsket å få fram.

Ola formidlet samtidig at Emelys foreldre ikke la ansvaret på barna, men at kritikken var rettet mot skolesystemet.

Da publisering nærmet seg – rundt en uke før – kontaktet han dem igjen. Ikke alle ønsket å snakke med Dagbladet. For oss var det viktig at alle barn som kunne føle noe og skape seg tanker omkring Emelys historie var varslet om at det kom en større artikkel i Dagbladet.

I forkant kontaktet vi også de to skolene Emely hadde gått på, kommunen som skoleeier, kommunelege og FAU ved de to skolene. Vi sendte også forslag til informasjon som kunne deles. Vi oppfordret dem til å snakke med elevene om at Dagbladet snart kom til å publisere en rekke artikler om Emely, og fortelle dem hvorfor vi mente det var viktig å skrive om Emely.

Vi var i kontakt med kommunen for å forsikre oss om at de forsto hvordan publiseringen kunne virke på de berørte. Vi oppfordret dem til å sørge for et hjelpetilbud – særlig med tanke på familiene til barna som indirekte ble omtalt i reportasjen.

3.5 Grad av identifisering

Omtale av mobbede barn kan gjøre situasjonen vanskeligere for dem. Det gjelder alle pågående saker der mobbede barn omtales. Noen saker ble derfor anonymisert helt, mens andre artikler har for eksempel bilde og fornavn.

Som hovedregel skal kildene være åpne, og bare unntaksvis skal anonyme kilder benyttes. Slik er det formulert i VVPs punkt 3.1: «*Kilden for informasjon skal som hovedregel identifiseres, med mindre det er i konflikt med kildevernet eller hensynet til tredjeperson. Kilder bør som hovedregel ikke få fremsette negative personkarakteristikker anonymt*».

I en del av artiklene i mobbeserien, [som saken om «Filip»](#), så vi oss likevel nødt til å benytte anonyme kilder: det er barn som omtales, og det kan være belastende i all framtid å kunne kobles til en mobbehistorie du opplevde som barn. Å framstå åpnet i media kan øke mobbingen. Hensynet til barna som mobbet veide også tungt – altså hensynet til tredjeperson.

For personer som har avsluttet skolegangen, var det mer uproblematisk å stå fram åpent, som [Tinashe Williamson](#), [Grunde Myhrer](#) og [Alexander Sandtorv](#). Også i disse sakene ble stemmen fra den andre siden forsøkt innhentet, og kommunen eller skolen fikk anledning til å uttale seg.

For noen av casene, som [Tina fra Grimstad](#), var det viktig å «eie» sin egen historie, flere ønsket å stå fram åpent med fullt navn. Der dette var barn, valgte vi en mellom-variant med bare fornavn. Slik ble hensynet til framtidig identifisering, ved for eksempel googling, ivaretatt.

Ifølge opplæringsloven er skolens rektor og skoleeier strafferettslig ansvarlig ved brudd på opplæringsloven. Derfor var det viktig for oss å navngi skole og kommune også i sakene der den mobbede er anonym, som i [saken om Stor-Elvdal](#) kommune. Anonymisering gjøres av hensyn til de berørte, ikke av hensyn til de ansvarlige. Vi ville plassere ansvaret der det hører hjemme.

I Stor-Elvdal var det da også lettere for [Robin Larsen å stå fram med sin mobbehistorie](#) fra oppveksten der, når kommunen allerede var navngitt.

3.6 Dokumentasjon og kildekritikk

Mobbing er vanskelig å dokumentere. Ofte er det ord mot ord. I alle artiklene har vi brukt mye ressurser på å hente inn mest mulig skriftlig dokumentasjon: E-poster og sms-er til og fra skolen, statsforvaltervedtak, legejournaler, politianmeldelser, skjermdumper av digital mobbing og lydopptak.

I alle sakene strakk vi oss langt i forsøket på å få «den andre siden» - de påståtte mobberne – i tale. Der vi kjente navnet på dem, tok vi kontakt med foreldrene og tilbød dem å uttale seg, også anonymt, eller komme med det de mente var nødvendig bakgrunnsinformasjon. Vi kontaktet også skolens FAU-representanter for å få deres side av saken.

3.7 Når motparten ikke svarer

Vi kontaktet rektor ved Emelys tidligere skole fem uker før den store artikkelen ble publisert – både på telefon og e-post. I første omgang informerte vi om at vi jobbet med artikkelen, og at vi gjerne ville ha skolens syn på saken. Vi kontaktet også Sola kommune og pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), med fullmakt om fritak fra taushetsplikt.

Rektor ved skolen ønsket ikke å snakke med Dagbladet, hverken på bakgrunn eller kommentere saken, og henviste til kommunalsjef for oppvekst. Nærmere publisering sendte vi både rektor og kommunen en detaljert gjennomgang av påstander i saken. Til svar fikk vi en ganske overordnet kommentar fra kommunen, som skrev at de ikke ville kommentere enkeltpåstander og viste til at saken var under politietterforskning.

Vi opplevde som vanskelig at vi ikke fikk motparten skikkelig i tale, selv om vi satt på mange dokumenter. Rektor var politianmeldt, og skolen ble utsatt for sterk kritikk. Vi ønsket å få skolens side av saken.

Vi tok i flere saker kontakt med både rektor og kommunalsjef, og tilbød å lese opp den upublisererte saken slik at de var på det rene med hva som ville bli publisert og eventuelt kunne reagere på det. Blant annet ville vi unngå misforståelser.

Vi understreket at vi kunne gjøre dette uten at vi brukte innspill som uttalelser i saken. I Emely-saken takket rektor og kommunalsjef nei til å få opplest saken.

3.8 Ingen vil ta i mobbingen

Det som absurd nok viste seg å bli et problem i dette mobbe-prosjektet, er at ingen er uenige i at mobbing er et problem: Det er forferdelig vondt, og ingen barn skal være utsatt for mobbing. Alle er enige om at dette er noe vi må få slutt på.

Altså er det ikke en klar konflikt, men ingen vil ta eller tar ansvaret for at kampen mot mobbing har kjørt seg helt fast. Det var altså vanskelig å få både ansvarlige politikere og opposisjon i tale.

Da vi startet mobbeprosjektet, var Tonje Brenna (Ap) kunnskapsminister. Det var vanskelig å få til en intervju-avtale med henne, og hun ville bare stille til intervju under visse forutsetninger hun og hennes stab satte. [Brenna ville bare møte Dagbladet](#) på en skole, Hovin skole i Ullensaker hvor hun bor, og da sammen med skolens rektor, to lærere og to elever.

Skolen skulle være et eksempel på en skole som har fått ned mobbetallene, men mobbetallet fra siste Elevundersøkelse var sladdet for den skolen. Som vi var blitt kjent med, kunne det både bety at mobbeandelen var lav ved den skolen, men også at skolen var trukket ut til å få tallene sladdet av hensyn til å anonymisere en annen skole i kommunen.

Da vi senere ba kunnskapsministeren imøtegå kritikken om at sju av ti skoler ikke får mobbetall, stilte kommunikasjonsmedarbeideren som forutsetning at det ble gjort i sammenheng med lansering av en nyhet om nye bevilgninger i statsbudsjettet. Det avsto vi.

Den nye kunnskapsministeren, Kari Nessa Nordtun, har ikke ønsket å stille til intervju, men latt sine rådgivere svare på Dagbladets spørsmål.

Erna Solberg (H) ønsket ikke å uttale seg om mobbing, selv om dette var et av temaene forhåndsmeldt til et avtalt intervju midt i valgkampen.

Av politikere fra opposisjonen, er det bare Frp, ført an av Himanshu Gulati, som har latt seg engasjere av Dagbladets dekning. Han har utarbeidet og fremmet et forslag til innskjerping i opplæringsloven.

3.9 Utdanningsforbundet ville ikke snakke

Det var svært vanskelig å få lærere i tale i løpet av prosjektet. Vi var i kontakt med en del erfarne lærere – som ikke ville snakke. Vi trodde at i alle fall lærernes fagforening, Utdanningsforbundet, ville uttale seg, om ikke annet om ressursituasjonen i skolen. Mange hadde jo hevdet at skolene hverken hadde kompetanse eller ressurser til å ta seg av mobbesaker på toppen av alt annet.

Men Utdanningsforbundet ville ikke si noe, og skrev til slutt et leserinnlegg om at «noe» var galt i skolen. Vi synes det var problematisk at lærernes representanter ikke ville la seg intervju, fordi lærerne står så sentralt i mobbesaker.

Anklages lærere uten grunn? Har de kapasitet og kompetanse til å ta seg av dette? (Øystein Djupedal mener de [mangler ressurser](#))

Vi gjennomførte en [undersøkelse blant lærerutdanningene](#), som viste at det var svært variabelt hva lærerstudenter lærer om mobbing.

3.10 Bykle-saken

13. juli 2023 publiserte Dagbladet artikkelen [Mobbeplukt fra Agder-bygd](#). Artikkelen handlet om fem familier med til sammen ti barn, som hadde flyttet fra Bykle kommune på grunn av mobbing. Tre familier hadde politianmeldt kommunen.

Dagbladet kontaktet kommunen to uker før publisering. De ønsket å uttale seg, men understreket at omtalen vår av saken kunne være i strid med VVP § 4.8 (barneparagrafen) og opplyste om at de mente at tidligere medieoppslag i lokalpresse brøt med god presseskikk. Vi hadde fra andre kilder fått vite at disse mediene var blitt klaget inn til PFU av kommunen.

Kommunen stilte flere krav til Dagbladet, som at svarene deres måtte publiseres og gjengis i sin helhet, samtidig som de skulle gjengis der det var relevant i saken. Vi strakk oss langt for å løfte fram kommunens tilsvarende, både løpende i sak og i egen ramme. Kommunen fikk alle sitater til gjennomlesing og vi skrev dessuten en egen oppfølgende artikkel der kommunens tilsvarende igjen ble publisert.

Vi opplevde dialogen som god og mente de hadde flere relevante synspunkter. I likhet med lokale medier, ble imidlertid også Dagbladet klaget inn til PFU av kommunen, for brudd på blant annet § 4.8.

En svikt i Dagbladets moderering på Facebook førte til at noen kommentarer fra lesere, som kunne være belastende for involverte, ble liggende altfor lenge. Dagbladet og Bykle kommune inngikk en minnelig ordning, og Dagbladet publiserte en beklagelse.

4 Konsekvenser

Gjennom vår artikkelserie har Dagbladet vist at omfanget av mobbing nå mer utbredt enn noen gang tidligere målt. 58 000 barn i grunnskolen mobbes på regelmessig basis. Det kan føre til konsekvenser som PTSD og uførhet. Dagbladet har vist at vi er langt fra nullvisjonen for mobbing.

Serien har videre vist at de mobbede og deres familier ofte går tapende ut av saken, selv om lovverket ble skjerpet i 2017 for å få slutt på mobbing. Det gjelder selv der det gis medhold i klage til Statsforvalter.

Hverken opplæringsloven eller straffeloven fungerer etter intensjonen – i praksis får det ingen konsekvenser for rektor, skole og skoleeier dersom alvorlige mobbesaker ikke løses. Det gjelder selv der skoler/skoleeier har brutt loven og fortsetter å bryte den.

Stortinget har nå, som en direkte konsekvens av Dagbladets dekning, fått på bordet et forslag til endringer i opplæringsloven signert Frp. Her legges ansvaret i større grad på den som utfører mobbing, ved at aktivitetsplanen skal knyttes opp til den eller de elevene som mobber, og ikke den som blir mobbet.

Foreldrene til Emely kjemper for en reform, som sammenfaller i stor grad med det nevnte lovforslaget. Bengt og Monica Franzen ble også kåret til Årets navn av leserne og Dagbladet. Svært mange lesere hadde stemt dem fram.

Emelys historie har blitt godt kjent. Det har vært viktig for å få fram vårt hovedbudskap: At mobbede og deres familier går tapende ut av mobbesaker, til tross for alle skjerpene tiltak og den lovhjemlede nullvisjonen om mobbing. Situasjonen i skolen er blitt verre, ikke bedre.

I begynnelsen av januar 2024 har historien om Emely hatt over 1,6 millioner lesere. Reportasjen ble Dagbladets [nest mest leste i hele 2023](#).

Øvrige konsekvenser:

- Kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) [kalte inn til mobbemøte](#) med statsforvaltere, mobbeombud og andre i Skole-Norge.
- Statsforvalteren [åpnet tilsyn](#) etter Emely-saken.
- Tilsynet fant at skolen hadde gjort det som [«med rimelighet kan forventes»](#), men at kommunens internkontroll ikke hadde vært tilstrekkelig til å fange opp varselet om den alvorlige saken.
- Politiet [snudde etter at Dagbladet skrev om mobbeanmeldelse](#) som ble henlagt etter en dag, og ville etterforske likevel.
- Bykle kommune [beklaget etter at ti skolebarn på kort tid flyttet](#) fra kommunen.
- Abid Raja (V) i Utdannings- og forskningskomiteen ba kunnskapsministeren sette ned et [nytt mobbeutvalg](#).
- Skoleforsker Frode Restad ba om [evaluering av opplæringsloven](#) og hvordan den fungerer mot mobbing.
- OsloMet, som drifter en av landets lærerutdanninger, holdt i desember et fagseminar med tittel «Trenger vi mobbeprogram?», etter Dagbladets avsløring av at slike programmer ikke får ned mobbing på skolene.
- Himanshu Gulati (Frp) i Utdannings- og forskningskomiteen la fram forslag [for å endre opplæringsloven](#). I forkant hadde han [invitert mobbeofres familier til et innspillmøte](#), sammen med Sylvi Listhaug, på Stortinget.
- Emelys foreldre Bengt og Monica Frantzen [presenterte «Emely-reformen»](#) i møte på Stortinget.
- Leserne og Dagbladet [kåret Emelys foreldre til Årets navn](#).

Vedlegg: Oversikt over publiserte artikler

Video

Tegningene som varslet tragedien

db.no/video/hBh89B8g

Magasinet

Mobbingens ansikt, se vedlegg

Nettsaker

113 saker er publisert i artikkelserien.

Samleside: <https://www.dagbladet.no/dagbladet-mot-mobbing>

20. januar	Mobbetallene skyter i været: - Alvorlig	db.no/78289854
20. februar	Forskere slår alarm om ny trend	db.no/78540944
27. februar	- De sa jeg var stygg	db.no/78554211
28. februar	- Tøft å være tilbake	db.no/78616621
1. mars	MENINGER: Alvorlig og forferdelig trist	db.no/78616919
3. mars	- Visste, gjorde ingenting	db.no/78647220
4. mars	MENINGER: Dette er et svik	db.no/78637125
	Mobbeoppgjør med Drangedal	db.no/78565075
8. mars	Kan få rekordutbetaling	db.no/78697079
11. mars	Celines modige valg	db.no/78686705
13. mars	Mobbeofre får alvorlig diagnose	db.no/78711192
16. mars	Vil endre loven for mobbeofre	db.no/78755948
17. mars	Vil ta mobbegrep	db.no/78772107
20. mars	Lærer dømt: Kalte 13-åring nazist	db.no/78752280
23. mars	Mangler oversikt over alvorlig mobbing	db.no/78824565
24. mars	Mobbe-alarm: - Eksplosjon	db.no/78833665
26. mars	- Svikter barna	db.no/78846312
28. mars	Cecilie (31) tapte mot Drangedal	db.no/78877140
29. mars	- Jeg hadde ikke én venn	db.no/78827266
30. mars	Mobbeerstatning: - Bør bli lettere	db.no/78887377
2. april	- Umulig etter Cecilies tap	db.no/78904939
14. april	- Et skrekk-eksempel	db.no/79013494
19. april	Flere lovbrudd i Stor-Elvdal kommune	db.no/79014762
23. april	- Alle var med på det	db.no/78993441
27. april	Jente (12) døde: Rektor anmeldt	db.no/79106648
2. mai	- Dypt tragisk	db.no/79134777
3. mai	MENINGER: Vi må hindre mobbing med døden som utgang	db.no/79169445
7. mai	- Svekker barns rettssikkerhet	db.no/79182992
8. mai	«Filip» (9): - Slåssingen er verst	db.no/79054731
11. mai	Foreslår lovendring: Vil hjelpe mobbeofre	db.no/79249527
22. mai	Vil skrote ordning	db.no/79342844
27. mai	MENINGER: Derfor skriver vi om Emely	db.no/79377059

	Emely på benken (5 kapitler)	db.no/spesial/emely-paa-benken/
28. mai	- Selvmord blant barn er svært sjelden	db.no/79377436
29. mai	- Skolene mangler kunnskap om mobbing	db.no/79381896
30. mai	Emely (12) døde:- Svikt i alle ledd	db.no/79358808
31. mai	- På tide med nytt mobbeutvalg	db.no/79411819
	Emely (12) døde: Kritiserer mobbe-tiltak	db.no/79357871
1. juni	Vedtar «mobbelov»:- Barna ikke hørt	db.no/79410022
	- Regjeringen svekker kampen mot mobbing	db.no/79401842
2. juni	Emely-saken: Krever svar	db.no/79428670
3. juni	- Kan synes som om vi har feilet	db.no/79412321
	MENINGER: - Et spørsmål om liv og død	db.no/79431571
	- Varmer og rører oss	db.no/79423300
4. juni	Meldte ikke fra om mobbing	db.no/79349999
5. juni	- Svært urovekkende	db.no/79186383
	96 prosent av mobbesaker henlegges	db.no/79185167
7. juni	Krever svar fra justisministeren	db.no/79470088
8. juni	Hardt ut mot «mobbebrev»	db.no/79482235
9. juni	MENINGER: Loven virker ikke	db.no/79468255
15. juni	Kaller inn til mobbe-møte	db.no/79548226
19. juni	Emely-saken: - Jeg kjenner smerten	db.no/79493274
21. juni	Odins mamma: - Blir så sint	db.no/79558632
22. juni	Anmelder to skoleansatte	db.no/79614401
25. juni	- Tar ikke eleven på alvor	db.no/79644385
27. juni	Politiet henla anmeldelsen samme dag	db.no/79671833
29. juni	Brenna og Mehl peker på hverandre	db.no/79682112
4. juli	Raser etter Dagbladets avsløring	db.no/79713449
7. juli	- Ja, vi har et mobbeproblem	db.no/79704224
8. juli	Skal etterforske mobbe-anmeldelse	db.no/79779393
13. juli	Mobbeflukt fra Agder-bygd	db.no/79747151
17. juli	Kommunen beklager	db.no/79748149
24. juli	MENINGER: - Mobbekrise i Drammen	db.no/79929340
17. august	Åpner tilsyn	db.no/80066545
31. august	MENINGER: Derfor lager vi mobbeportal	db.no/80124207
	- 58 000 barn mobbes på skolen	db.no/80102132
1. september	Sladder mobbetall	db.no/80096929
2. september	MENINGER: Ubrukelige mobbetall	db.no/80134682
3. september	- Nå tar de livet mitt	db.no/80078483
	Reagerer: - Får vondt i magen	db.no/80130906
	- Mange er fortvilte	db.no/80135814
4. september	- Konstant mobbing i tre år	db.no/80136729
6. september	Tar grep etter mobbekritikk	db.no/80152253
7. september	MENINGER: - Følte mobbingen var min skyld	db.no/80158907
	Nye mobbefunn: - Ekstremt	db.no/80084833

8. september	Tror ikke på «null mobbing»	db.no/80083832
10. september	- Var helt alene	db.no/80163546
14. september	MENINGER: Til de som er ansvarlige	db.no/80197883
16. september	Tvungen retraumatisering	db.no/80125082
17. september	- Det er brutalt	db.no/80097095
	Ingen tvangsmulkt	db.no/79872885
18. september	MENINGER: Lærere på kurs er ikke svaret	db.no/80216328
	Voldsom økning i mobbeklager	db.no/80215918
22. september	MENINGER: Til foreldre med barn i skolen	db.no/80229801
	Malte Emely (12) på kommunevegg	db.no/80234647
26. september	- Ingen tror det skjer	db.no/80163224
27. september	MENINGER: Kostnaden er ikke bare tårer	db.no/80237525
3. oktober	Emely (12) døde: - Ikke lovbrudd	db.no/80258127
4. oktober	MENINGER: Ikke løsningen på mobbeutfordringene	db.no/80293988
5. oktober	- Foreldrene ikke hørt	db.no/80293210
	- Svikt på alle nivåer	db.no/80286792
11. oktober	MENINGER: Økende problem	db.no/80292589
12. oktober	- Bruker mobbetiltak som ikke virker	db.no/79511454
	- Må vite at antimobbeopplegg virker	db.no/80158629
19. oktober	Foreldrene krever helomvending	db.no/80321544
21. oktober	Slaktet mobbeprogram: Ga halv milliard	db.no/80366213
22. oktober	Mobbeprogram: - Ikke nok	db.no/80378428
25. oktober	Dette svarer mobbeprogrammene	db.no/80393583
	Nye tall avslører mobbeprogram	db.no/80367859
26. oktober	Svarer ikke	db.no/80366635
	MENINGER: Har vi rigget skolen feil?	db.no/80371516
30. oktober	Nå vil de endre loven	db.no/80404476
8. november	- Jeg ble glemt av skolen	db.no/80440460
19. november	- Skoleprogram virker ikke	db.no/80251233
23. november	- Sto alene i vårt livs kamp	db.no/80558846
25. november	Lydopptaket fra rektors kontor	db.no/80475905
5. desember	- Kan for lite om mobbing	db.no/80306215
15. desember	Forsker i dobbeltrolle	db.no/80506641
17. desember	Ble ikke hørt:- Alt er ødelagt	db.no/80583389
20. desember	Vil flytte mobbere	db.no/80685248
21. desember	Skolen bryter loven igjen	db.no/80695878
22. desember	- Emely skulle ha fått opplevd dette	db.no/80717021
4. januar	Skoler melder foreldre til barnevernet	db.no/80541415

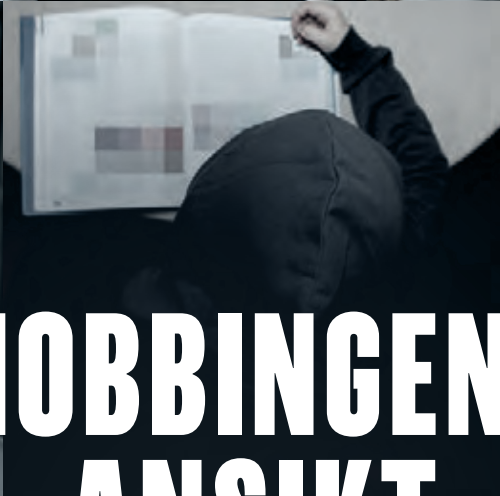
MAGASINET

LØRDAG 16. SEPTEMBER 2023

Dagbladet

MOBBINGENS ANSIKT

Cecilie, Celine, Per, Madeleine,
«Elise», Robin, «Kristian», «Filip»,
Kathrine, «Martin», Tinashe,
Alexander, Emely. 58 000 barn og
ungdom forteller at de blir
mobbet. Hører vi dem?

Innhold

#

Emely orket ikke mer

Hun forsøkte å si fra om mobbing, vold og trusler. Til slutt orket hun ikke mer. Emely ble bare 12 år gammel.

SIDE 8

Venneløs oppvekst

Tinashe Williamson (38) vokste opp uten én venn. Hun lurte på hvem hun ville vært i dag uten mobbingen i oppveksten.

SIDE 18

Henlagt samme dag

«Martin»s foreldre anmeldte skolen til politiet. Saken ble henlagt samme dag.

SIDE 26

Havnet i koma

Som liten drømte Kathrine om å bli politi. I stedet ble det et liv som arbeidsufør.

SIDE 32

Mobbingens senvirkninger

Å bli utsatt for mobbing som barn kan føre til psykisk sykdom i voksen alder.

SIDE 44

Middager som metter

Fem retter som sikrer en god matuke.

SIDE 48

Quiz for alle

40 spørsmål. Fire kategorier. Dagbladets quizmester tester kunnskapene dine.

SIDE 53

Rolf Hansens kryssord

Finn fram blyanten og finn ordene som kryssordlegenden er ute etter denne helga.

SIDE 55

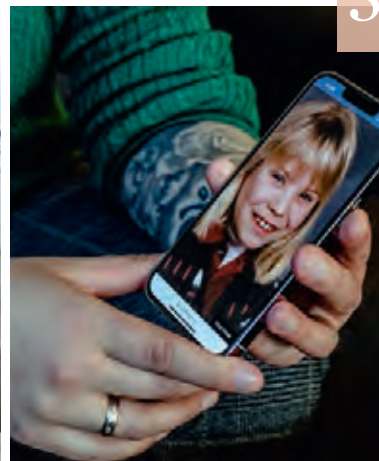

18

8

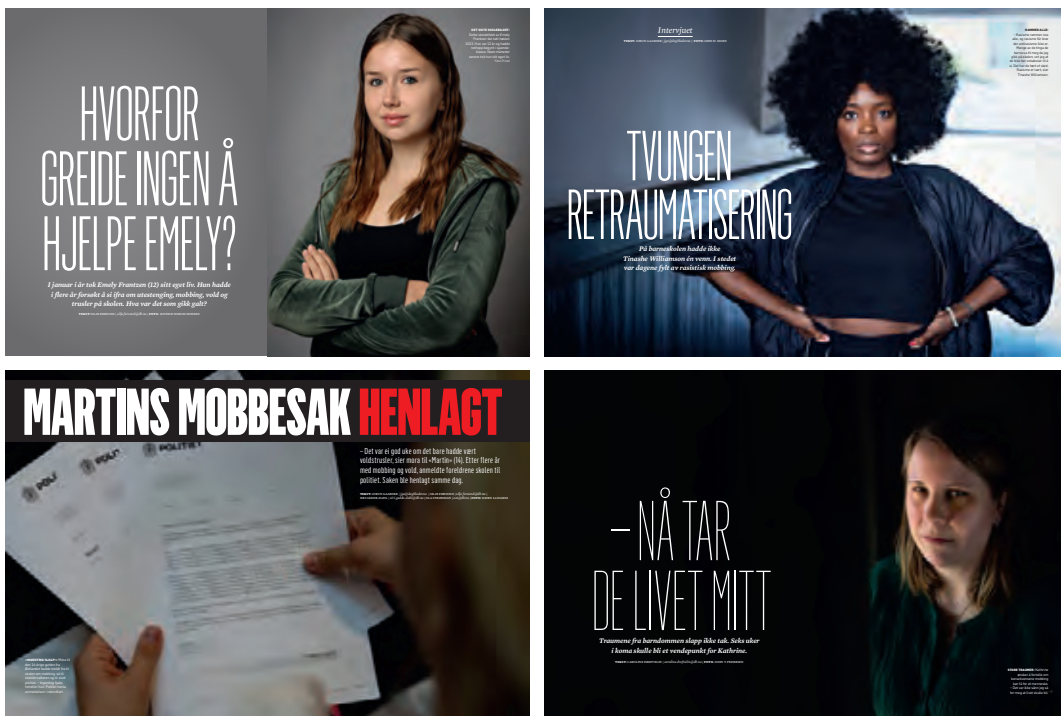
32

26

48

En tirsdag morgen i februar i år gikk en rakrygget kvinne inn dørene til Agder lagmannsrett. Det var ingen selvfølge at Cecilie Haugen (31) skulle klare dagene i retten. Året før hadde hun vunnet over Drangedal kommune i tingretten, nå hadde kommunen anket mobbesaken. Cecilies historie var starten på en serie artikler om mobbing i Dagbladet. Vi har blant annet undersøkt hva som skjer med de tusenvis av mobbesaker som havner hos statsforvalterne, politiet og i rettsvesenet.

På forsiden av Magasinet denne uka ser du noen av dem vi har intervjuet og som har fortalt om mobbing, og i denne spesialutgaven kan du lese hva som skjedde da «Martin» (14) og foreldre politianmeldte skolen. Du kan lese hvordan mobbing fortsatt preger livene til Kathrine og Tinashe.

Og du kan lese om 12 år gamle Emely. Hun tok sitt eget liv i januar i år. Da hadde hun i flere år forsøkt å si ifra om utestenging, mobbing, vold og trusler.

58 000 barn og ungdom forteller at de blir mobbet. Hører vi dem?

Siri Gedde-Dahl
sgd@dagbladet.no

Silje Før Sund
silje.forsund@db.no

Jorun Gaarder
jga@db.no

Caroline Drefvelin
caroline.drefvelin@db.no

Ola Strømman
olast@db.no

MAGASINET

Postadresse: PB 1184 Sentrum, 0107 Oslo | Besøksadresse: Allerhuset, Karvesvingen 1, Oslo | Telefon: 24 00 10 00 | Epost: magasinet@dagbladet.no

Ansvarlig redaktør: Frode Hansen, fha@db.no | **Plussredaktør:** Bjørn Carlsen, bca@db.no |
Avdelingsleder Dagbladet papir: Roy Wahlstrøm, rwa@dagbladet.no | **Art Director:** Christian Grønvold, cgr@dagbladet.no |
Avdelingsleder Pluss Stories: Therese Doksheim Skaug, tdo@db.no | **Journalister i denne utgaven:** Silje Før Sund,
 Jorun Gaarder, Caroline Drefvelin, Siri Gedde-Dahl, Ola Strømman og Camilla Biesbjerg Markussen.

Magasinet har ikke ansvar for ubestilt materiale. Magasinet betinger seg retten til å lagre og utgi innkjøpt materiale også i elektronisk form, herunder å legge stoffet inn i et elektronisk arkiv, og å gjøre dette tilgjengelig i tilknytning til Dagbladets nettoutgave eller i andre publikasjoner. Unntak fra dette må avtales skriftlig.

HVORFOR GREIDE INGEN Å HJELPE EMELY?

I januar i år tok Emely Frantzen (12) sitt eget liv. Hun hadde i flere år forsøkt å si ifra om utestenging, mobbing, vold og trusler på skolen. Hva var det som gikk galt?

TEKST: SILJE FØRSUND | silje.forsund@db.no | CAROLINE DREFVELIN | caroline.drefvelin@db.no |
SIRI GEDDE-DAHL | siri.gedde-dahl@db.no | OLA STRØMMAN | ola.stromman@db.no | JORUN GAARDER | jga@db.no |

FOTO: ØISTEIN NORUM MONSEN

DET SISTE SKOLEBILDET:

Dette skolebildet av Emely Frantzen ble tatt høsten 2022. Hun var 12 år og hadde nettopp begynt i sjuendeklasse. Noen måneder senere tok hun sitt eget liv.

Foto: Privat

«Alt er tatt ifra oss. Vi får ikke Emely tilbake, men vi kan kanskje forhindre at andre opplever det vi måtte oppleve.»

BENGT FRANTZEN, EMELYS PAPPA

10. februar i år. Regnet samler seg i små dammer mellom grusstiene på kirkegården utenfor Sola kirke. Mørkkledde beveger seg nølende inn. Helt fremst ser de den hvite kista som snart skal fylles av siste hilsener: «Nydelige Emely». «Du var mer enn god nok». «Mamma og pappas engel».

Bengt Frantzen stiller seg opp foran forsamlingen. Han ser ut over kirkebenkene fylt av barn, ungdom og foreldre. Så forteller han dem om dattera som i flere år forsøkte å si ifra om utestenging, mobbing, vold og trusler.

Noen uker etter begravelsen tok Emelys familie kontakt med Dagbladet. Emelys foreldre og to voksne søsken, Alice og Lars Ove Frantzen, mente at de som skulle sørget for at Emely var trygg på skolen, ikke gjorde det. Foreldrene hadde i etterkant av datteras selvmord politianmeldt Sola kommune og rektor ved Dysjaland skule for brudd på opplæringsloven.

Fordi saken etterforskes av politiet, har verken rektor ved Dysjaland skule eller PPT villet svare på uttalelser og enkeltpåstander. Rune Moen, kommunalsjef for Oppvekst og kultur i Sola kommune, sier dette:

– Dette er bare en dypt tragisk hendelse, og det er umulig å fullt ut forstå og fatte hva foreldre og familie har opplevd, og hva de står i nå, sier Moen.

Hele kommunens svar kan du lese i egen undersøkelse.

Dagbladet begynte å undersøke Emelys historie. Vi fikk innsyn i og leste det som fantes av tilgjengelig informasjon om henne; elevmappa, journalene hennes fra Barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling (BUP), pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT), fastlegejournal og e-poster mellom familien, skole og mobbeombud.

Dagbladets kartlegging av Emelys historie viser at:

- Skolen lagde tretten aktivitetsplaner på tre og et halvt år, men for Emely ble mobbingen bare verre.
- Aktivitetsplaner skal evalueres, men i tolv av de

tretten planene er det ikke dokumentert skriftlig i Emelys elevmappe hvordan tiltakene virket.

- Emely fikk ikke spesialundervisning i forbindelse med sine språkvansker mens hun gikk på Dysjaland skule, selv om språkvanskene var kjent allerede i barnehagen.
- Fra språkvanskene og de sosiale problemene ble oppdaget, tok det seks år før Emely fikk diagnosen impressiv språkforstyrrelse.
- Emely fikk diagnosen posttraumatisk stresslidelse, PTSD. Journalen fra BUP viser at PTSD-diagnosen ble knyttet direkte til mobbing.

Marie-Lisbet Amundsen, professor i spesialpedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge, om-

taler med bakgrunn i dokumentasjon Emelys historie som «en alvorlig systemsvikt på alle nivåer».

Det har nå gått sju måneder siden Emely døde. Siden Dagbladet først begynte å undersøke og skrive om Emelys historie, har foreldrene utvidet politianmeldelsen til også å gjelde to andre ansatte ved skolen hun gikk på, samt PPT.

Politiet etterforsker fortsatt saken, og nylig ble det klart at Statsforvalteren i Rogaland har åpnet tilsyn med Sola kommune.

– Alt er tatt ifra oss. Vi får ikke Emely tilbake, men vi kan kanskje forhindre at andre opplever det vi måtte oppleve, sier Bengt Frantzen.

For selv om skolen iverksatte en lang rekke tiltak og flere instanser var koblet på, så gikk det galt. Hvorfor hjalp ikke tiltakene? Hvorfor ble alt bare verre?

For Emely kom ikke ordene trillende slik de burde i to-treårsalderen. Ordforrådet var begrenset og Emely strevde med å stable ordene etter hverandre. Da hun var tre år, kommenterte en barnehageansatt at hun ikke lekte med de andre barna, viser papirer. Emely holdt på for seg selv.

Helsestasjonen henviste Emely til PPT i Sola kommune. De utførte språktester og resultatene viste at Emely lå under normalområdet.

Ifølge dokumentasjonen Dagbladet har gått →

VED GRAVEN:

Foreldrene besøker kirkegården nesten hver dag. Dette bildet ble tatt i mars, to måneder etter at Emely døde.
Foto: Kristin Svorte

DETTE SIER MOBBEOMBUDET

– Det er ufattelig trist at Emely er død, og jeg har den dypeste medfølelse med foreldrene og familien i den sorgen de opplever, sier Marit Nygård Roth, mobbeombud for barnehage og grunnskole i Rogaland.

– Mobbeombudets rolle er å gi råd og veiledning når barn og elever ikke har det trygt og godt i barnehagen eller på skolen. I tillegg kan vi bistå mer når det er ønske om dette, blant annet ved å delta i møter med skolen og samarbeidsparter for å bidra til at de følger opp eleven på best mulig måte, sier Nygård Roth.

Hun anbefalte foreldrene å melde fra til Statsforvalter for å få en vurdering av i hvilken grad skolen hadde oppfylt plikten til å gi Emely et trygt og godt skolemiljø slik det står i opplæringsloven. Statsforvalter kan bestemme hva skolen eventuelt må gjøre for å stoppe mobbing, mens mobbeombudet gir råd og veiledning.

– Mitt ønske var at Emely skulle oppleve slutt på mobbing, og igjen få det trygt og godt på skolen.

FØRSTE SKOLEDAG:

Emely begynte på skolen i 2016. Allerede i førsteklasse merket foreldrene at hun hadde utfordringer med språket og det sosiale.

Foto: Privat

gjennom anbefalte PPT barnehagen og foreldrene å gjennomføre «grunnleggende språkstimulerings-tiltak», men det er ikke dokumentert at PPT gjorde noen konkret tiltak.

Styrerne i barnehagen fortalte seinere til BUP at PPT observert, men at barnehagen ikke hadde mer oppfølging fra PPT etter det, heller ikke at de fikk ekstra ressurser.

Da Emely begynte i førsteklasse ved Dysjaland skule merket foreldrene at hun strevde med språket, de sosiale kodene og samspillet med de andre barna. Særlig når hun møtte nye mennesker eller ikke kjente seg trygg. Da ble hun ofte stående taus eller hun begynte å stotre.

PPT ble kontaktet og på nytt ble det utført språktester. Resultatene spriket, men på flere av dem skåret Emely under gjennomsnittet for hennes aldersgruppe.

Ifølge papirene fra PPT, foreslo de flere tiltak for

å styrke Emely språklig og sosialt. Men verken i Emelys elevmappe eller i journalen fra PPT, er det spor av at dette ble iverksatt.

Både skoler og PPT er forpliktet til å dokumentere denne typen informasjon. Fordi saken etterforskes av politiet, har verken rektor ved Dysjaland skule eller PPT villet svare på om det likevel ble gjort, men ikke dokumentert.

Da Emely begynte i tredjeklasse, flyttet bestevenninen. Emely følte seg alene, fortalte hun foreldrene. Hun hadde ikke gått mange ukene i tredjeklasse, før hun begynte å våkne med vondt i magen. I Emelys elevmappe står det beskrevet hvordan hun nå åpnet seg for foreldrene: «Mamma, jeg er usynlig. De andre går rett forbi meg. Hvis de ser på meg, så sier de at jeg er stygg og tjukk.»

Da Emely fortalte om utestengingen og mobbingen til foreldrene og de meldte fra til skolen, laget Dysjaland skule – slik de er forpliktet til – en

FRISTEDET: Emely Frantzen (12) elsker å være i stallen. – Der fikk hun fri fra alle tankene, sier mora Monica. Foto: Privat

DETTE SIER SKOLEN OG KOMMUNEN

Dagbladet har i forbindelse med Emely-saken kontaktet rektor ved Dysjaland skule flere ganger for å høre skolens versjon av saken. Rektor har fått forelagt opplysningene som kommer fram i reportasjen, men har ikke ville kommentere saken fordi den er under politietterforskning og viser til kommunens svar.

Rune Moen, kommunalsjef for Oppvekst og kultur i Sola kommune, sier at han ikke vil kommentere enkeltpåstander i saken fordi den er under etterforskning, men skriver følgende i en e-post:

– Kommunen er i opplæringsloven pålagt å arbeide aktivt og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø, for at alle elevene skal oppleve trygghet og inkludering. Dette er et oppdrag vi i Sola tar på største alvor, og som det jobbes på hver dag på den enkelte skole. I innsatsen for et trygt og godt skolemiljø for alle elevene, samhandler skolene tett med pedagogisk-psykologisk tjeneste, helsesykepleier og andre hjelpetjenester og instanser. Tett dialog med elever og foresatte er en viktig del av dette arbeidet. Å sikre alle barn og unge en trygg skolehverdag er et krevende og viktig oppdrag, hvor vi må fortsette innsatsen, og en jobb vi aldri kan kvittere ut som ferdig, sier Moen.

Han bekrefter at kommunen er orientert om at Statsforvalteren i Rogaland har åpnet tilsyn.

aktivitetsplan. Det er en plan med tiltak som skal sørge for at elever har det trygt og godt på skolen. I Emelys aktivitetsplan beskrives det at Emely fortalte at hun opplevde utestenging, krenkelses og mobbing på skolen.

Høsten 2019. Emely var blitt ni år og hadde begynt i fjerdeklasse. Nå så både skolen og foreldrene at hun strevde enda mer sosialt og med språket, viser aktivitetsplanene og korrespondansen dem imellom.

Emely ble henvist til BUP, som gjennomførte en omfattende kartlegging av Emely. Etter kartleggingen diagnostiserte BUP i samarbeid med PPT Emely med impressiv språkforstyrrelse, seks år etter at språkproblemene ble oppdaget i barnehagen.

Impressiv språkforstyrrelse gjør at man har et begrenset ordforråd og ordforståelse, kan glemme ord eller hva ting heter og streve med å oppfatte beskjeder. Barn med impressive språkvansker

forstår ofte ikke regler i samspill eller sosiale aktiviteter, og de foretrekker gjerne å være sammen med én person om gangen, skrev PPT i sin rapport om Emely.

Elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen, har ifølge opplæringsloven rett til spesialundervisning, men PPT mente at Emely ikke hadde behov for det. BUP trakk seg ut av saken etter kartleggingen de gjorde i fjerdeklasse.

– Når vi ser saken i ettertid, kan vi som tjeneste alltid tenke at vi burde ha gjort mer, sier Lars Conrad Moe, klinikkssjef for psykisk helsevern barn, unge og rusavhengige (BUP).

Hele BUPs svar kan du lese i egen undersak.

PPT ba skolen følge opp Emelys språkvansker, men i Emelys elevmappe er det ingen dokumentasjon på at skolen gjorde det. PPT og skolen har ikke ønsket å kommentere dette så lenge saken er under etterforskning.

→

«Rapportene jeg har fått, viser en alvorlig systemsvikt på alle nivåer.»

MARIE-LISBET AMUNDSEN, PROFESSOR I SPESIALPEDAGOGIKK VED UNIVERSITETET I SØRØST-NORGE

– **Rapportene jeg har** fått, viser en alvorlig systemsvikt på alle nivåer.

Det sier Marie-Lisbet Amundsen, professor i spesialpedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge. Hun har lest gjennom aktivitetsplanene skolen laget for Emely. Hun har også fått tilgang til rapporter fra PPT og BUP.

Professoren mener at Emely ikke fikk den hjelpen hun hadde krav på. Hun mener svikten begynte allerede da Emelys språkvansker ble oppdaget i barnehagen, og at hun burde hatt mer hjelp fra PPT allerede da. Hun mener også at tiltakene som skolen satte inn, i liten grad tok hensyn til Emelys språkvansker.

– Planene fra skolens side bærer preg av at de ikke har ressurser, og det er grunn til å stille spørsmål ved hvorfor PP-tjenesten ikke bevilget flere timer til spesialpedagogisk oppfølging, sier Amundsen.

Emelys diagnose innebar blant annet at hun syntes det var vanskelig å snakke i grupper. Likevel var tiltak i aktivitetsplanene blant annet at Emely skulle snakke i «jentegrupper», der alle skulle bli hørt.

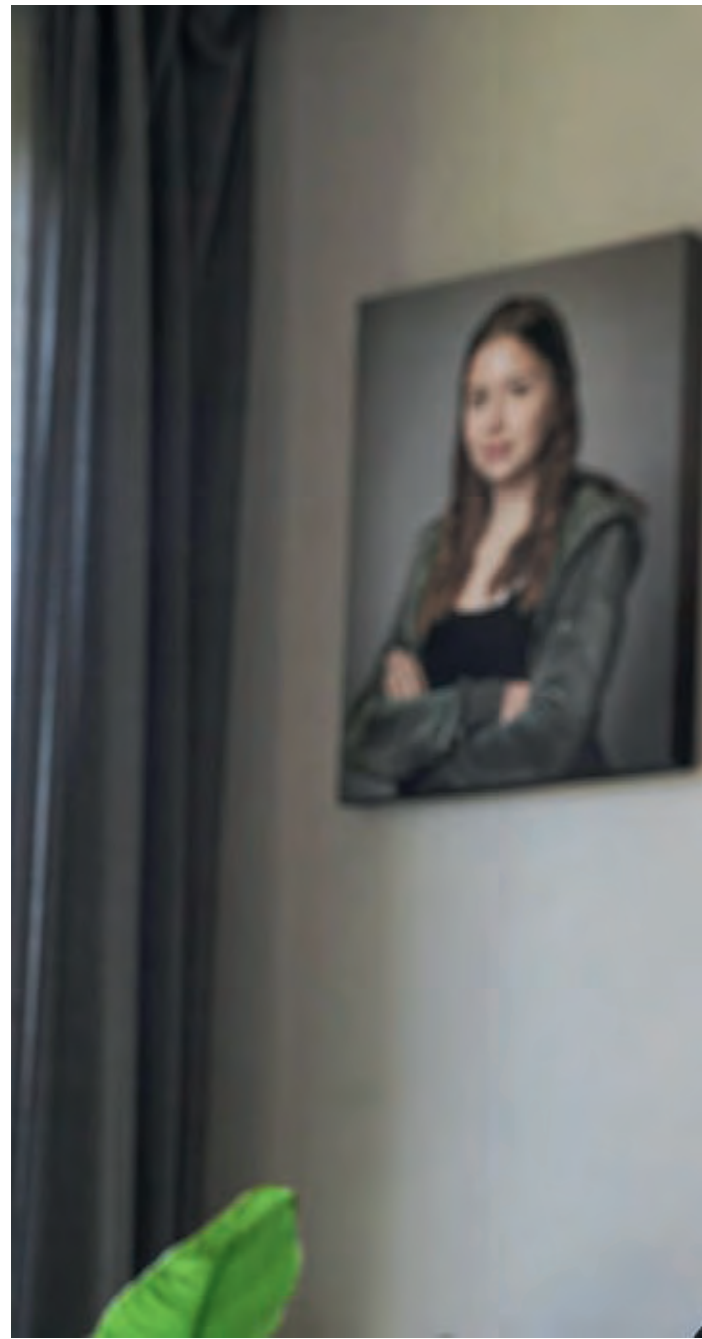
I løpet av tre og et halvt år laget skolen tretten aktivitetsplaner som skulle stoppe mobbingen. Dokumentene viser at skolen forsøkte. Men for Emely ble livet bare vanskeligere og mobbingen verre, viser aktivitetsplanene og e-poster mellom skolen og foreldrene.

I tolv av de tretten planene er det ikke dokumentert skriftlig i Emelys elevmappe hvordan skolens tiltak virket.

– **Etter to år** med aktivitetsplaner og møter mistet vi troen på skolen, sier faren Bengt.

Da gikk Emely i femteklasse. Foreldrene <kontaktet mobbeombudet i Rogaland fylkeskommune. De opplevde først at mobbeombudet gjorde en god jobb og talte Emelys sak overfor skolen. Men da Emely begynte i sjetteklasse høsten 2021, trakk mobbeombudet seg ut av saken – til tross for en aktivitetsplan som viser at Emely fortalte at hun fortsatt ble mobbet.

– På dette tidspunktet vurderte jeg at foreldrene hadde behov for mer enn det jeg som mobbeombud kunne bistå med, sier Marit Nygård Roth, mobbeombud for barnehage og grunnskole i Rogaland.

Hun anbefalte foreldrene å melde saken inn til Statsforvalteren, som er klageinstans for skolemiljø saker og som kan vurdere om skolen bryter loven og kreve tiltak.

Foreldrene forteller at de ikke klaget inn saken til Statsforvalteren fordi de oppfattet at statsforvalter og fylkeskommune, der mobbeombudet er ansatt, var samme organ.

– Sett i ettertid burde vi kanskje gjort det, sier Bengt.

Det var også høsten i sjetteklasse at foreldrene begynte å merke de første tegnene på at dattera var i ferd med å bli psykisk syk.

– ALT ER TATT
IFRA OSS: – Vi
gjør dette for
Emely og for alle
andre barn som
ikke blir hørt når
de sier ifra om
mobbing, sier
Emelys mor,
Monica Frantzen.

DETTE SIER BUP

– Når foreldrene har opplevd at de sto alene med ansvaret for datteren i en så alvorlig og vanskelig situasjon, er det forståelig at dette har vært en tilleggsbelastning, sier Lars Conrad Moe, klinikkssjef for psykisk helsevern barn, unge og rusavhengige (BUP).

– Når en 12 år gammel jente tar livet sitt, tenker alle at dette fikk et svært tragisk utfall. Det må alle vi som har vært involvert fra ulike instanser erkjenne og ta lærdom fra, mener Moe.

Han forteller at BUP i etterkant av dødsfallet har gått grundig igjennom Emelys journal med involvert fagpersonell.

– Saken blir også evaluert i klinikkens kvalitetsråd. Vår vurdering er at tilbudet til foreldrene har vært i tråd med faglige forsvarlighetskrav gjennom hele saksforløpet. Vi har meldt selvmordet til Statens helsetilsyn, og vi avventer nå vurderingen av vår rolle i saken fra Statsforvalteren i Rogaland.

FOTO: SVEIN LUNDE/HELSESTAVANGER

Journalen fra BUP viser at hun denne høsten begynte med selvskadning, fikk tvangstanker og spiseforstyrrelser.

I den siste aktivitetsplanen som ble laget, kommer det fram at Emely fortalte skolen at hun fikk trusler via Snapchat, men også på skolen. Emely var redd for å sladre står det i e-poster mellom skolen og foreldrene. Papirene viser at det gjorde det krevende for skolen å sette inn tiltak uten å ta Emelys frykt for reaksjoner og hevn på alvor.

Utover i sjetteklasse høsten 2021 ble Emely gradvis sykere. I januar 2022 ble hun på nytt henvist til BUP, hvor hun nå begynte å gå til ukentlige samtaler. →

58 000

barn og ungdom i norske grunnskoler fortalte sist skoleår at de ble mobbet. Det er 11 500 flere elever enn skoleåret før. Det viser nye beregninger NTNU har gjort for Dagbladet.

«Vi forsto vurderingen, men vi følte oss veldig alene med et an

Her åpnet hun seg og fortalte hvordan hun opplevde å bli utsatt for trusler og grov mobbing, viser journalen.

To måneder seinere, i mars 2022, forsøkte Emely å ta sitt eget liv. BUP vurderte psykiatrisk innleggelse viser dokumentene, men det var ventetid. Behandlerne var dessuten redde for at andre pasienter skulle ha en negativ innvirkning på henne. Det kunne forverre situasjonen for Emely, står det beskrevet i papirene.

– Vi forsto vurderingen, men vi følte oss veldig alene med et ansvar vi ikke hadde noen som helst faglig kompetanse til å håndtere, forteller mora Monica.

– Vi forsøkte å gi en helhetlig og tilpasset behandling som var rettet mot de underliggende årsakene til at hun hadde det så vanskelig. Vår vurdering er at hun fikk tett poliklinisk oppfølging i året etter selvmordsforsøket med flere ulike tiltak, sier Lars Conrad Moe, klinikkssjef for psykisk helsevern barn, unge og rusavhengige (BUP).

Etter selvmordsforsøket ble det en kamp for foreldrene å få Emely på skolen. Både journalen fra BUP og korrespondanse mellom foreldrene og skolen viser at Emely fortalte at mobbingen fortsatte med full styrke.

Foreldrenes tålmodighet var over. Noen uker før sommerferien mellom sjette- og sjuendeklasse byttet Emely skole.

Selv om heller ikke den nye skolegården ifølge Emely var fri for blikk og kommentarer, så forklarte hun på BUP at nå hadde hun i alle fall noen å snakke med i friminuttene. Hun trengte ikke å grue seg til å gå på skolen.

Men mobbingen fortsatte på Snapchat, fortalte hun foreldrene. På BUP vurderte de nå at Emely hadde sterke symptomer på panikkangst, sosial angst og tvangstanker. De diagnostiserte henne med spiseforstyrrelser og planla et behandlingsløp. Hun fikk også diagnosen posttraumatisk stresslidelse, PTSD, og behandlerne knyttet det direkte til mobbingen: «Traumene er først og fremst knyttet til tidligere mobbing», står det i journalen.

Behandlerne mente Emely trengte traumebehandling, men Emely ville ikke. BUP gjorde flere forsøk på å starte opp med behandling, uten å lykkes.

– Vi forsto at hun måtte være motivert for at det skulle være noen vits, men det var fortvilende at behandlingen var avhengig av at hun selv ville. Sånn vi så det visste hun ikke sitt eget beste. Hun var et barn, sier faren Bengt.

Behandlingen rakk aldri å komme i gang. Tirsdag 24. januar 2023 tok Emely sitt eget liv. •

ETTERFORSKES AV POLITIET

Emely-saken har vært under etterforskning siden foreldrene leverte inn den første anmeldelsen i februar i år, noen uker etter at Emely tok sitt eget liv.

– Det pågår en systemetterforskning, og vi etterforsker opp mot opplæringslova paragraf 9 A-4 (om skolens aktivitetsplikt, red.anm.), sett i sammenheng med paragraf 9 A-14 (om straffansvar, red. anm.), sier politifullmektig Gina Øystese ved Sør-Vest politidistrikt.

Les hele historien om Emely:

www.dagbladet.no/spesial/emely-paa-benken

SAVN: Nesten hver dag går Bengt og Monica Frantzen langs Solastranden og bort til kirkegården.

et ansvar vi ikke hadde noen som helst faglig kompetanse til å håndtere.»

MONICA

VANSKELIG Å LESE OM MOBBING OG SELVMORD?

Er du ung og leser denne artikkelen alene, eller strever med tanker om vonde hendelser? Snakk med noen, som foresatte eller en venn.

Er det en akutt krise skal du ringe 113.

Det er mange som kan hjelpe. På Helsenorge.no finner du oversikt over telefonnummer og chat-tjenester for barn og unge. Røde Kors har både chat og hjelpetelefon (800 333 21), det har også Mental Helse (116 123). Blå Kors har en egen Snakk om mobbing-chat, du kan også chatte med Kirkens SOS på soschat.no. Tjenestene er gratis, og du kan være anonym.

Skolen din er forpliktet til å hjelpe deg hvis du opplever mobbing. Si ifra til kontaktlæreren din eller en annen voksen på skolen. Alle kommuner er pålagt å ha skolehelsetjeneste der du skal kunne få hjelp av en helsesykepleier eller andre helsearbeidere. På Elevombudene.no finner du oversikt over mobbeombudene i de forskjellige fylkene, de kan også hjelpe deg.

Intervjuet

TEKST: JORUN GAARDER | jga@dagbladet.no | FOTO: JØRN H. MOEN

TVUNGEN RETRAUMATISERING

*På barneskolen hadde ikke
Tinashe Williamson én venn. I stedet
var dagene fylt av rasistisk mobbing.*

RAMMER ALLE:

– Rasisme rammer oss alle, og rasisme får leve der antirasisme ikke er.

Mange av de tinga de barna sa til meg da jeg gikk på skolen, vet jeg at de ikke har vokabular til å si. Det har de hørt et sted.

Rasisme er lært, sier Tinashe Williamson.

«Jeg er veldig opptatt av å kjempe for dem som ikke har en stemme selv, eller ikke kan bruke stemmen sin.»

TINASHE WILLIAMSON

Noen ganger tenker jeg «hvem hadde jeg vært hvis ikke jeg var blitt mobbet»? spør Tinashe Williamson (38).

Og hvem hun hadde vært uten åra i Vormsund i Nes kommune tidlig på 1990-tallet, og minner om opplevelser med utestengning, dritt-slenging, urin helt ut over buksa og lærere som ikke så eller ikke brydde seg, vet hun ikke.

– Men det har gjort meg jævlige morsom – jeg ler veldig mye. I'm making up for last time, smiler Tinashe der vi går nedover gatene i høstsola på Frogner i Oslo.

Skuespilleren, modellen, forfatteren og foredragsholderen har klemt inn intervjuavtalen med Dagbladet mellom en PT-time og neste avtale på andre siden av byen. Vi har drukket en kaffe ved kafeen kvartalet ovenfor, og snakket om mobbing. Tinashe husker tida på barneskolen som fylt av rasistisk motivert mobbing.

Og om hun er som hun er på tross av eller på grunn av, er usikkert.

– Jeg har i hvert fall veldig mye empati og rettferdighetssans. Jeg er veldig opptatt av å kjempe for dem som ikke har en stemme selv, eller ikke kan bruke stemmen sin, sier hun som også er kjent som kona til komiker Odd-Magnus Williamson.

Som tenåring slo hun seg opp som modell, hun har spilt i flere TV-serier og filmer, sist i «Verden er min», som gikk på NRK i fjor.

Jenta med røtter fra Zimbabwe var bare to måneder da hun flyttet til Oslo og Grünerløkka sammen med moren sin og de to eldre brødrene. Da hun var åtte år, flyttet familien til Vormsund, sammen med morens mann, som Tinashe alltid har sett på som sin far.

Vormsund er et lite sted, med 428 innbyggere,

ifølge SSB. Da Tinashe og familien flyttet dit, var de de eneste svarte i bygda.

– I en så liten bygd er du først innflytter, og så er du innflytter oppå det igjen – det blir dobbelt opp, sier Tinashe.

Assisterende kommunedirektør i Nes kommune, Ingar Døhlen, beklager at Tinashe Williamson har opplevd mobbing på en skole i deres kommune. Mer om det seinere.

Egentlig vil ikke Tinashe prate om de vonde barn-domsminnene. Hele bagasjen hun bærer med seg.

Men selv om hun egentlig vil hoppe bukk over alle detaljene, letter hun så vidt på lokket og slipper ut noen minner som har brent seg fast:

Som da de hadde svømming i gymmen, og noen tok alle klærne hennes inn i dusjen og spylte dem til de var klissvåte. Tinashe måtte løpe over skolegården i våt badedrakt. På vei inn på lærerværelset, hørte hun de rope bak henne: «Norge for nordmenn».

Eller da hun fant matpakka i skolesekken og brødskivene var erstattet med en lapp: «Vet du hva forskjellen på en neger og en bøtte med møkk er? Bøtta.»

Eller da de helte urin utover henne. Mange av friminuttene tilbrakte hun på do.

– Det er vondt, vondt å snakke om.

– Jeg må skjerme meg selv fra å drive med traume-porno. Jeg mener det bør være unødvendig for meg å rippe opp i veldig vonde ting jeg har opplevd, for at folk skal forstå at rasisme er reelt og ta det på alvor. Rasisme oppleves ofte i Norge, hver dag, sier Tinashe.

I en spørreundersøkelse ledet av FNs Unicef i 2022 blant 1815 barn og unge (13 til 19 år) i Norge, svarer 37 prosent at de har blitt utsatt for rasisme på grunn av hvordan de ser ut. Flesteparten av dem

UNØDVENDIG: - Det skal være
unødvendig for meg å rippe
opp i de vonde opplevelsene
for at folk skal ta rasisme på
alvor, sier Tinashe Williamson.

«Jeg husker jeg var elleve år første gang jeg tenkte at 'nå orker jeg ikke mer, jeg klarer det ikke'. De åra på barneskolen er lange når man har det forferdelig.»

oppgir at de ble utsatt for rasisme på skolen, mens sosiale medier kommer på andre plass.

– Jeg vokste opp med ekstremt mye rasisme på skolen.

Tinashe prøvde å passe inn i Vormsund. Rettet ut håret og kalte seg «Tina». Hun kan ikke huske at hun hadde en eneste venn på barneskolen.

I begynnelsen sa hun fra om mobbingen, til lærerne og foreldrene. Det hjalp ikke.

– Jeg følte jeg ikke ble tatt på alvor. Folk sa «det er synd du føler det sånn», «det er bare erting». Så sluttet jeg å si fra. Det ble bare verre på skolen.

Tinashe så smerten det påførte de hjemme. I stedet for å komme gråtende hjem fra skolen hver dag, tok hun på seg en maske, hun ville skjerme foreldrene.

– Jeg så at de ble ødelagt av det. Min egen bestefar levde under apartheid i Sør-Afrika. Jeg husker mamma sa en gang til meg at «han hadde nok aldri trodd at sitt barnebarn kom til å oppleve det du opplever nå».

Gråten presser på i halsen og gjør stemmen til Tinashe grøtete.

Dagbladets reportasjer om Emely Frantzen, tolv-åringen som tok livet sitt i januar i år, etter år med mobbing, har gjort inntrykk på skuespilleren.

– Jeg husker jeg var elleve år første gang jeg tenkte at «nå orker jeg ikke mer, jeg klarer det ikke». De åra på barneskolen er så lange når man har det så forferdelig. Som voksen er ikke tre år så lenge, men når det er tre år igjen av barneskolen, er det hele livet ditt.

Tankene presset seg på, men førte heldigvis aldri til handling.

– Man skal ikke være 11 år og ha selvmordstanker.

Tinashe kan ikke huske at lærerne gjorde noe for å stoppe mobbingen. Mobbingen har ikke bare laget følelsesmessige arr, den har også tatt fra henne noe.

– De andre lærte seg hvordan de fikk venner – jeg mangler et eller annet. På barneskolen klarte jeg ikke konsentrere meg, jeg gruet meg til friminuttene. Jeg gruet meg til læreren skulle si at vi måtte sitte to og to sammen, for ingen ville sitte med meg. Læreren måtte tvinge noen til å sitte sammen med meg.

Etter juleferien, etter vinterferien og etter påske-

ferien grudde hun seg til å starte på skolen igjen. Halve sommerferien gikk med til å grue seg til skolestart i august.

På ungdomsskolen avtok mobbingen, uten at det førte til så mange nye venner, forteller Tinashe. På videregående endret alt seg – det ble en veldig fin tid. Likevel kjørte hun til Oslo så fort flyttelasset kunne bære da russetida og videregående var et avsluttet kapittel.

Kaffen er blitt kald i koppene. Så kom vi dit likevel. Tvungen retraumatisering.

– Nei, nå snakker vi ikke mer om det.

Vormsund skole ble lagt ned i 2009.

Ingar Døhlen, assisterende kommunedirektør i Nes kommune, mener det er viktig å lytte til barn som har opplevd mobbing.

– Selv om dette er noen år siden, er det viktig å lytte til konkrete erfaringer og sørge for læring og endring som bidrar til at vi arbeider på en bedre måte. Nes kommune arbeider for godt læringsmiljø fritt for mobbing for alle elever, sier Døhlen til Dagbladet.

Han understreker at mobbing er et samfunnsfenomen vi må ta på sterkeste alvor.

Siden 2021 har Nes kommune etablert læringsmiljøloftet, forteller Døhlen. Her arbeider alle kommunale grunnskoler etter samme holdninger, verdier og verktøy for å skape et godt læringsmiljø for alle elever.

Nå vil Tinashe heller snakke om hvordan vi kan stoppe rasismen, og mobbingen. For det har hun mange tanker om. Boka hennes «Håndbok for unge antirasister» kom ut for to år siden, og er i tillegg til å være en barnebok, en lærebok for foreldre for hvordan snakke med barna om rasisme.

Dette er boka Tinashe selv skulle ønske hun hadde som barn, har hun tidligere uttalt. For den er også en verktøykasse for hvordan takle utestenging og rasisme.

– Jeg vil gi barn språket jeg ikke hadde da jeg vokste opp, stemmen til å være antirasister.

Hun føler det er hennes plikt å gi alle dem som ikke har en plattform, en stemme. →

1. – HOLD UT: Tinashe ville gjerne sagt til den tolv år gamle utgaven av seg selv: «Hold ut – stemmen din blir viktig». Foto: Privat

2. GIFT: Odd-Magnus Williamson og Tinashe har vært gift i åtte år. Sammen har de dattera Ziggy (5). Dattera India (13) hadde Tinashe da de traff hverandre. Foto: Skjermdump Instagram

3. SELVTILLIT: – Jeg har lyst til å gi barna mine den selvtilliten som gjør at de kan være glade i seg selv og hvordan de ser ut. Sånn at hvis de får kommentarer, så vet de at det ikke stemmer. Foto: Skjermdump Instagram

4. BLE OPPDAGET: Da hun var 15 år, sto Tinashe Williamson i en sidegate til Karl Johan og så inn vinduet på Carlings, da hun ble oppdaget som modell. – Jeg trodde hun kødda, jeg hadde hørt hele livet mitt at jeg var stygg. Bildet er av nyere dato, fra i år. Foto: Skjermdump Instagram

«Jeg bestemte meg for at mine barn ikke skal kjenne på følelsen av å være mindre verdt.»

– Hvis du sier det ikke finnes rasisme i Norge, så sier du det enten fordi du ikke vil se det, eller fordi du ikke har noen «people of color» i din omgangskrets.

Tinashe har to barn, India (13) og Ziggy (5). Det var da hun ble gravid første gang, at det skjedde et skifte. Hun begynte å si fra hver gang noen sa en rasistisk kommentar, eller noe sleivete.

– Jeg hadde holdt kjeft så lenge. Jeg bestemte meg for at mine barn ikke skal kjenne på følelsen av å være mindre verdt.

Det viktigste verktøyet mot rasisme, er å prate om det, mener forfatteren. Hun synes det er påfallende at vi snakker med barna våre om grensetting, om at din kropp er din kropp, om vold i hjemmet. Men rasisme snakker vi ikke med barna våre om, sier Tinashe og spør hvorfor det er slik.

– Det er en ubehagelig samtale, men det er også ubehagelig å snakke med barna om overgrep. Men vi tar den praten fordi konsekvensen av at barna våre ikke har et språk om det skulle skje, er så fatal. Men den er også fatal hvis vi ikke snakker med barna våre om rasisme.

Vi må ta inn over oss hvor ødeleggende mobbing er, mener hun.

– Jeg snakker fortsatt om de åra på barneskolen i terapi. Jeg er 38 år. Vi foreldre må også tørre å ta den telefonsamtalen og fortelle at «sønnen din gjorde noe som ikke var greit». Og så må vi være åpne for at den som er «rasshøl» på skolen, kan være ditt barn.

Barneskolen i Vormsund er nå jevnet med jorda. Foreldrene til Tinashe bor fortsatt på det lille stedet i Nes kommune i Viken. Fram til i fjor har Tinashe fått en klump i magen hver gang hun har kjørt forbi der barneskolen lå.

I fjor kunne hun gå opp på scenen under Kultur- og idrettsgallaen i Nes kommune og motta prisen «Årets forbilde».

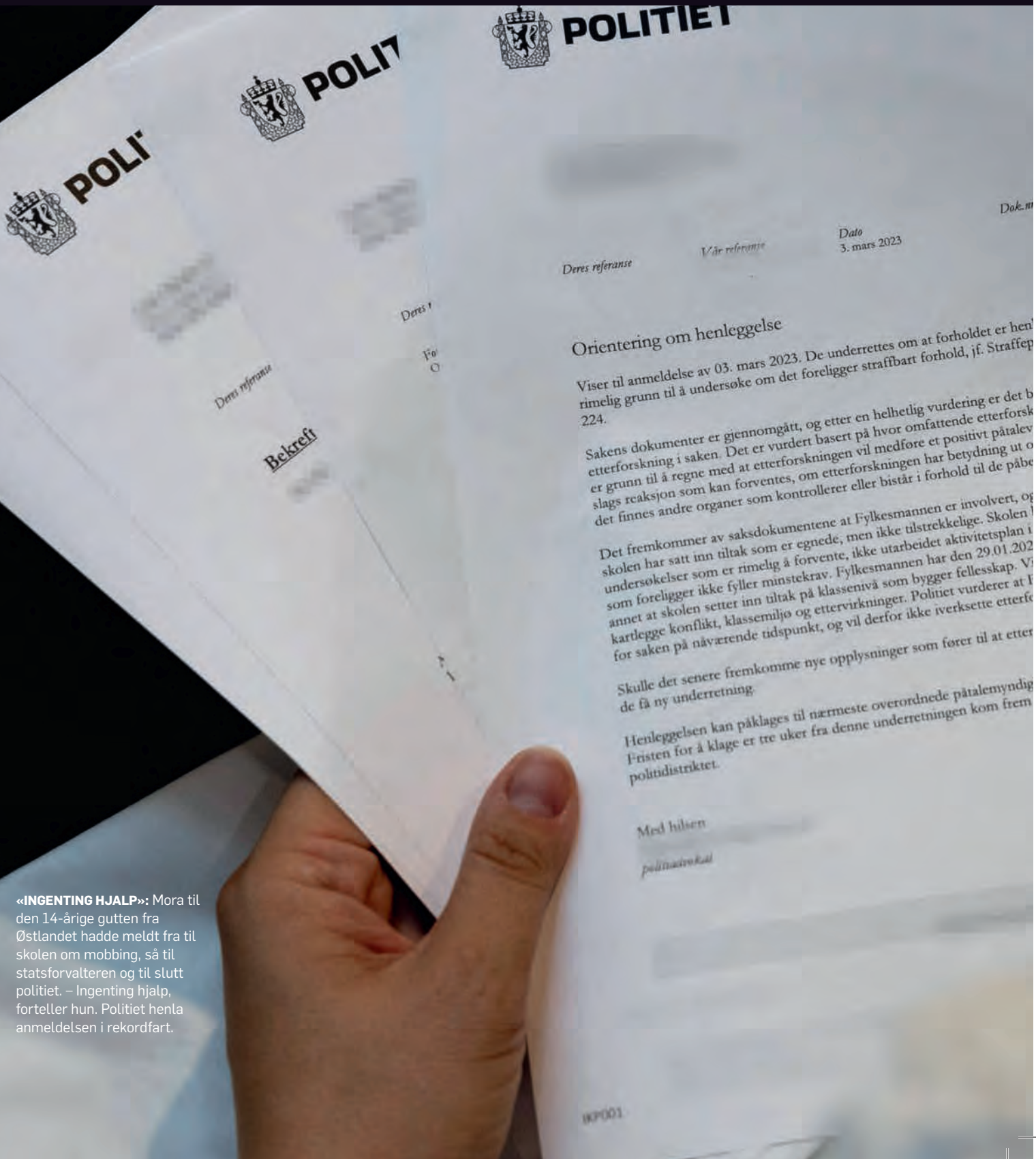
– Det var ekstremt helende.

I salen satt barna, India og Ziggy, mannen Odda og pappaen til eldstejenta. •

VIKTIG: – Jeg syns det er viktig å snakke om mobbing, jeg syns det er viktig å snakke om rasisme, sier Tinashe. En ny bok om rasisme i barnehagen er snart på vei. Boka skal hun dedisere til minstejenta, slik den første boka var dedisert til den eldste.

MARTINS MOBB

«INGENTING HJALP»: Mora til den 14-årige gutten fra Østlandet hadde meldt fra til skolen om mobbing, så til statsforvalteren og til slutt politiet. – Ingenting hjalp, forteller hun. Politiet henla anmeldelsen i rekordfart.

BESAK HENLAGT

– Det var ei god uke om det bare hadde vært voldstrusler, sier mora til «Martin» (14). Etter flere år med mobbing og vold, anmeldte foreldrene skolen til politiet. Saken ble henlagt samme dag.

TEKST: JORUN GAARDER | jga@dagbladet.no | SILJE FØRSUND | silje.forsund@db.no | SIRI GEDDE-DAHL | siri.gedde-dahl@db.no | OLA STRØMMAN | ost@db.no | CAROLINE DREFVELIN | caroline.drefvelin@db.no | **FOTO:** BJØRN LANGSEM

Dok.nr.

et er henlagt fordi det ikke er
Straffeprosessloven par.

er det besluttet å ikke iverksette
etterforskning som kreves, om det
t påtalevedtak og eventuelt hva
ning ut over anmeldte sak, og om
de påberopte forhold.

olvert, og har konkludert m
Skolen har blant annet ikke
etsplan i tide, samt at aktivite
9.01.2023 foreslått flere tiltak b
sskap. Videre pålegges skolen å
lerer at Fylkesmannen er riktig instans
te etterforskning.

il at etterforskningen blir gjenopptatt, vil

emyndighet (statsadvokaten i distriktet).
om frem til dem. Klage skal sendes om

101779012

Godkjent digitalt

985 dokumentid: 101768643

«NÅR DE HENLEGGER SAKEN SAMME DAG, KAN DE IKKE HA UNDERSØKT I DET HELE TATT, DE KAN JO KNAPT HA LEST DOKUMENTASJONEN.»

HELENE, MAMMA TIL «MARTIN»

Det begynte i fjerde klasse, da de byttet lærer, forteller mora, «Helene», da Dagbladet møter henne i Oslo. Hun og familien bor i Drammen. Dagbladet har også snakket med faren til «Martin».

Av hensyn til gutten, er familien anonymisert.

I starten var det stygge ord, munnhoggeri. Så ble det voldelig, viser guttens aktivitetsplaner. En gang ringte skolen og Helene måtte komme og hente sønnen. Da hadde han fått en real blåveis over det ene øyet – det var så hovent at han ikke greide å se med det øyet, forteller hun. «Jeg ser bare grønt, mamma», sa gutten, som da var ni år gammel.

– Vi kalte det «en god uke» hvis han bare hadde blitt utsatt for trusler om vold, sier hun.

Dersom man mener at skolen ikke har fulgt opplæringsloven i en mobbesak, kan man klage til Statsforvalter. Man kan også gå til politianmeldelse.

Dagbladet har kartlagt mobbesaker som havner hos politiet.

De siste seks åra har politiet mottatt 154 mobbe-anmeldelser. Dagbladets kartlegging avdekker at 96 prosent av de ferdigbehandlede anmeldelsene henlegges. For de fleste av dem finner politiet at det er «ikke rimelig grunn til å undersøke».

Da Martins foreldre politianmeldte skolen sønnen gikk på i Drammen kommune for brudd på opplæringsloven, opplevde de at saken ble henlagt samme dag som anmeldelsen ble registrert.

Martins foreldre hadde meldt fra om mobbing siden fjerde klasse. Skolen hadde utarbeidet flere aktivitetsplaner, men mobbingen stoppet ikke. I aktivitetsplanene er det beskrevet at gutten har blitt slått, sparket og tatt kvelertak på, blitt kastet ting på, fratatt eiendeler og kalt «jævla homo». Det er også beskrevet at medelever har ledd når gutten er blitt utsatt for disse handlingene.

Dagbladet har lest aktivitetsplanene som ble laget for gutten, korrespondanse mellom skole og foreldre, og dokumenter fra Statsforvalteren.

Verken rektor ved barne- eller ungdomsskolen gutten gikk på, ønsker å kommentere saken overfor Dagbladet.

Etter to år klaget Martins foreldre saken inn til statsforvalteren, som konkluderte med at skolen hadde brutt aktivitetsplikten i opplæringsloven: De har ikke satt inn tilstrekkelige tiltak.

Skolen hadde ikke gjort de undersøkelser som er rimelig å forvente, de hadde ikke utarbeidet aktivitetsplaner i tide og disse planene fylte heller ikke minstekravet, konkluderte Statsforvalteren.

– Det har blitt bygget store luftslopp. Tiltakene har ikke blitt fulgt opp. Det har også vært diffuse tiltak, som er vanskelig å følge opp, som «støtte i overgang».

Hva slags støtte? Hvilke overganger? spør mora.

Statsforvalteren påla skolen å utarbeide tilpassede tiltak. Men det ble ifølge mora ingen endring. For Martin fortsatte mobbingen på ungdomsskolen.

Foreldrene anmeldte skolen for brudd på opplæringsloven. 6. mars i år bekrefter politiet at de har mottatt anmeldelsen. Samme dag ble saken avgjort: «Du underrettes med dette om at saken er henlagt fordi det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold», skrev politiet i henleggelsesbrevet, også det datert 6. mars i år.

– Når de henlegger saken samme dag, kan de ikke ha undersøkt i det hele tatt, de kan jo knapt ha lest dokumentasjonen, sier Helene.

For Martin stanset ifølge mora ikke volden selv om politiet fant at det ikke var behov for å etterforske. Igjen fikk han ifølge mora en knyttneve i ansiktet, denne gangen i kjeven.

– Det var så ille at han sleit med å tygge, sier hun. Da hadde hun fått nok.

– Jeg nektet å sende ham på skolen, han var ikke trygg. Han ble utsatt for vold på ukentlig basis, ekskludert og trua med å bli drept.

Dagbladet fortalte historien om Martin første gang i juni i år. Noen dager seinere sendte politiet beskjed →

LANG KAMP: Martins mor forteller at mobbesaken har kostet hele familien og at sårene sitter i. →

SLIK HAR VI UNDERSØKT HENLEGGELSENE

Dagbladet har fått innsyn i antall anmeldelser etter opplæringslovens kapittel 9 A som er gjort siden straffansvaret ble skjerpet 1. august 2017 og fram til i dag. Vi ba også om innsyn i utfallet av sakene.

Alle landets 12 politidistrikt har oppgitt sine tall.

Totalt er det i perioden levert inn 154 anmeldelser etter «mobbeparagrafen». 12 saker er fortsatt under etterforskning eller ikke avgjort ennå.

Av de 142 avgjorte sakene, er 136 henlagt. Altså henlegges 96 prosent av mobbeanmeldelsene.

Bare i fire prosent av sakene har anmeldelsen fått en strafferettslig reaksjon. Fire av sakene har endt med et forelegg, mens to saker har endt med en påtaleunntatelse - som er en form for advarsel.

Størsteparten av sakene er henlagt fordi det er «ikke rimelig grunn til å undersøke om det foreligger et straffbart forhold.»

44 prosent - nesten halvparten - av sakene er henlagt med denne begrunnelsen. I rene tall er det 59 av sakene som politiet ikke finner grunn til å undersøke.

– KAN KLAGE

Utdanningsdirektoratet viser til Politidirektoratet for kommentar til statistikken over mobbeanmeldelser. Politidirektoratet sier de som fagdirektorat ikke har påtalemyndighet, og viser til Riksadvokaten, som er høyere påtalemyndighet. Statsadvokat Helene Bærug Hansen hos Riksadvokaten svarer slik:

– Vi noterer oss at henleggelsesprosenten er høy. Men vi har ikke grunnlag for si at det er saker om brudd på opplæringsloven kapittel 9 A som ikke burde vært henlagt, men som likevel er blitt det. Hun legger til at det er mulig å klage på henleggelse til statsadvokaten, men svarer ikke på om de har mottatt slike klager.

Dagbladet har også spurt Riksadvokaten om politiet og påtalemyndigheten tar mobbeanmeldelser nok på alvor. Det har de ikke svart på.

«DET HAR NOK VÆRT ET PRESS PÅ AT
DETTE KAN IKKE POLITIET HA PÅ SEG – AT
DET ER 96 PROSENT HENLEGGELSER.»

HELENE, MAMMA TIL «MARTIN»

til foreldrenes advokat: henleggelsen var omgjort etter klage, sto det i en e-post fra politiadvokaten i Sør-Øst politidistrikt. Nå skulle anmeldelsen av skolen etter opplæringsloven likevel etterforskes.

Iselinn Pauli Martinsen, advokat hos Advokatfirmaet Sulland, representerer 14-åringens foreldre. Hun mener det er påfallende hvor mange av disse sakene som blir henlagt uten reell etterforskning.

Hun sier saken så langt virker som den bare «er lagt i en skuff».

– Jeg ser at det er ikke gjort noen aktive etterforskningsskritt så langt. Jeg antar at de nå vil kalle inn sentrale vitner til avhør, sier hun.

Politiadvokat ved Sør-Øst politidistrikt, Andrea Finckenhagen, forteller til Dagbladet at hun nettopp har overtatt saken. Hun opplyser at saken ble tatt opp igjen til etterforskning etter klage.

Dagbladet spør hvorfor politiet har snudd, og nå besluttet å etterforske saken. Politiadvokaten svarer slik:

– En har vurdert det slik at det er nødvendig å innhente ytterligere informasjon blant annet fra andre aktuelle forvaltningsorganer for å vurdere hvorvidt dette er en sak som fordrer etterforskning av politiet, eller hvorvidt det kan være hensiktsmes-

sig å overføre saken til forvaltningen, skriver Finckenhagen i en e-post til Dagbladet.

– Dette er ennå ikke gjort. Når dette er gjort, vil det være mulig å foreta en vurdering av om etterforskning skal iverksettes i straffesakssporet eller ei, skriver Finckenhagen.

Da Dagbladet snakker med Helene første uka i september, har de så langt ikke hørt noe fra politiet om de skal sette i gang en etterforskning.

Gard Nybro-Nielsen, pressesjef i Drammen kommune skriver i en e-post til Dagbladet at «hvis det er slik at politiet nå ønsker å etterforske saken, tar vi det til etterretning».

Utover det har ikke skoleeier Drammen kommune noen kommentar.

– Det har nok vært et press på at dette kan ikke politiet ha på seg – at det er 96 prosent henleggelse, sier mora, og viser til Dagbladets kartlegging av politianmeldte mobbesaker.

Mora er glad for at saken nå skal etterforskes, men understreker at det har kostet, både i form av tid og arbeid, men også i form av utgifter til advokat. Rett før påske i år begynte Martin på en ny skole, i en annen by på Østlandet. Og endelig har han fått en trygg skolehverdag. Men sårene sitter i. •

REKTOR OG SKOLEEIER KAN STRAFFES

Opplæringslovens kapittel 9A, også kalt «mobbeparagrafen», skal sikre barns skolemiljø. Alle elever har rett på et «trygt og godt skolemiljø», og skoler skal ha nulltoleranse mot mobbing.

Skolen har plikt til å forebygge mobbing. Skolen har også aktivitetsplikt, som innebærer at skolen skal følge med, gripe inn, varsle, undersøke, og sette inn tiltak dersom de har mistanke om eller kjenskap til mobbing.

I 2017 ble dette kapittelet i opplæringsloven endret, blant annet slik at skolen og skoleeiers straffansvar ble tydeliggjort. En nulltoleranse mot mobbing ble lovfestet.

Skolens aktivitetsplikt ble skjerpet – ved kjennskap til mobbing, må skolen sette inn tiltak. Rektor og skoleeier kan straffes med bøter, fengsel i opptil tre måneder eller begge deler ved brudd på opplæringsloven kapittel 9A.

Kilde: Lovdata

BLANK SIDE

— NÅ TAR DE LIVET MITT

*Traumene fra barndommen slapp ikke tak. Seks uker
i koma skulle bli et vendepunkt for Kathrine.*

TEKST: CAROLINE DREFVELIN | caroline.drefvelin@db.no | SILJE FØRSUND | silje.forsund@db.no |
SIRI GEDDE-DAHL | siri.gedde-dahl@db.no | OLA STRØMMAN | ola.stromman@db.no | JORUN GAARDER | jga@db.no |
FOTO: JOHN T. PEDERSEN

STORE TRAUMER: Kathrine
ønsker å fortelle om
konsekvensene mobbing
kan få for et menneske.
– Det var ikke sånn jeg så
for meg at livet skulle bli. →

I KOMA: Kathrine lå seks uker i koma. Foto: Privat

Det var ikke sånn jeg så for meg at livet skulle bli. Jeg ville bli politi.
Det var drømmen min.

KATHRINE

Dette så Kathrine da hun våknet på Rikshospitalet: Et hvitt rom, sterilt, ingenting på veggene. Hvite lakener. Den yngre søsteren hennes var der. Moren også. Kathrine ville snakke, men klarte det ikke. Munnen var så tørr.

Så husket hun: Skogsveien hun kjørte da hun egentlig skulle ha dratt til psykologen. At hun hadde bestemt seg for å ta livet sitt.

Det Kathrine ikke visste, var at hun i seks uker hadde ligget i koma. Familien hennes trodde at hun skulle dø.

– Det verste var redselen da jeg våknet. Jeg ble livredd, og skjønte at jeg ville ikke dø likevel. Jeg ville ha hjelp, sier Kathrine, som er i trettiårene.

Det er gått åtte år siden hun våknet av komaen. Vi møter henne hjemme, i det røde huset som hun deler med ektemannen Ronny utenfor Askim i Indre Østfold. I stua henger bilder av de to barna deres. Av hensyn til dem har Dagbladet valgt å ikke publisere familiens etternavn.

På gulvet er en stor bamse. På veggen er det malt «Carpe diem» – «grip dagen». Men ofte har Kathrine nok med å komme seg gjennom dagen.

Hun er 100 prosent arbeidsufør. Rissene på armene hennes forteller sin del av historien.

– Det var ikke sånn jeg så for meg at livet skulle bli. Jeg ville bli politi. Det var drømmen min.

Det er mange år siden Kathrine gikk på skolen, og det er mange år siden politikere begynte å snakke om en nullvisjon om mobbing. Men i dag sier likevel rekordmange barn at de mobbes. Gjennom en serie artikler har Dagbladet satt søkelys på mobbekrisa.

I verste fall kan mobbing føre til varige psykiske skader og selvmord.

Dagbladet kartla tidligere i år rettssaker der mobbeofre saksøkte en kommune. I 20 av 24 saker er mobbeofrene diagnostisert med den alvorlige psykiske lidelsen posttraumatisk stresslidelse.

– Mobbing er en alvorlig stressbelastning, og er en risikofaktor for ulike typer psykiske vansker, traumereaksjoner, selvskading og selvmordsforsøk, sier psykologspesialist Klara Øverland.

Hun sier det er sammensatte årsaker, og at både miljøfaktorer og individuelle risikofaktorer kan ligge bak selvmordsforsøk.

Kathrine vet altfor godt hva konsekvensene av mobbing kan være. Hun vil fortelle historien sin, selv om det koster henne mye å dele den. →

20

av 24 mobbeofre som har gått til sak mot en norsk kommune, har fått diagnosen PTSD. Det viser en kartlegging Dagbladet har gjort.

VONDE ÅR: Minnene er ikke borte, selv om det er mange år siden Kathrine gikk på skolen.

DYPE SÅR: Kathrine forteller historien sin for å bidra til at flere forstår hvilke langtidskonsekvenser mobbing kan få.

BARNESKOLEN: Kathrine forteller at hun blant annet ble kalt «gutten», «homsen», «du er rar» og «du er dum».

DETTE ER MOBBING

I Elevundersøkelsen, den årlige undersøkelsen gjennomført av Utdanningsdirektoratet, er det beskrevet hva de mener med mobbing. «Med mobbing mener vi gjentatte negative handlinger fra en eller flere sammen, mot en elev som kan ha vanskelig for å forsvare seg. Mobbing kan være å kalle en annen stygge ting og erte, holde en annen utenfor, baksnakke eller slå, dytte eller holde fast.»

Jeg følte meg aldri trygg.
Jeg tenkte at nå kommer de
og tar livet av meg. At de var
ute etter meg hele tida.
Uansett hvor jeg var.

KATHRINE

– Andre må få vite hvor skadelig mobbing er, sier Kathrine.

Kommuneledelsen i Indre Østfold kommune vil ikke kommentere påstandene i saken, men bekrefter at de inngikk forlik med Kathrine da hun for noen år tilbake saksøkte kommunen. Det betyr at kommunen har betalt erstatning, men at det er hemmelig hvor mye.

– På grunn av taushetsplikten kan kommunen ikke gå nærmere inn på omstendighetene og vurderingene som ble gjort i denne konkrete saken. På generelt grunnlag vil kommunen formidle at saker som dette er vanskelige, skriver Synnøve Rambek, direktør for oppvekst i Indre Østfold kommune, i en e-post.

Kathrine viser et bilde av seg selv, fra en gang på 90-tallet. Lyshåra. Smilende. Likte å showe med feiekost og feiebrett som mikrofon og gitar, foran besteforeldrene og resten av familien. Kathrine likte Lego, fotball, biler. Aller helst ville hun gå i joggebukser.

Men da første skoledag kom, pyntet hun seg likevel med hårbøyle. Den nye skolesekken hadde hun pakket dagen før. Om morgenen våknet hun før vekkerklokka ringte.

– Jeg gledet meg masse. Jeg hadde hørt så mye bra om skolen, sier Kathrine, som begynte på Tomter barneskole.

Akkurat når hun opplevde at mobbingen begynte, er hun ikke helt sikker på. Hun fikk kommentarer, forteller hun. «Gutten». «Homsen». «Du er rar». «Du er dum». Kathrine husker at hun ikke fikk lov til å være med på leken, og hun husker de stygge ordene og truslene. Det fortsatte gjennom barneskolen – og ble stadig mer fysisk, forteller hun.

Hanne Pettersen Nordby er rektor ved Tomter barneskole. Hun skriver i en e-post at skolen i dag bruker mye tid på arbeid med elevenes psykososiale miljø, og at de også har involvert Kathrine i dette arbeidet.

– Vi har invitert Kathrine på besøk ved skolens sjuendetrinn i forbindelse med mental helse-uke, hvor hun, som en del av et større opplegg rundt skolemiljø og elevers mentale helse, og opp mot vår sosiale læreplan, har fortalt elevene på trinnet om sine opplevelser som elev ved skolen, skriver Pettersen Nordby.

Hun forklarer at skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø handler både om å forebygge mobbing og krenkelser, og å følge opp når noen opplever et utrygt skolemiljø.

– Gjennom opplæringsloven har vi et klart og tydelig lovverk å forholde oss til. Forebyggingen handler først og fremst om voksnes ansvar for å legge til rette for trygge leke- og læringsmiljøer på ulike måter. Oppfølging når noen opplever seg krenket eller mobbet varierer fra sak til sak. Noen løses raskt, noen

er komplekse og krever prosesser hvor vi følger opp og setter inn, evaluerer og justerer tiltakene som settes inn. Disse foregår da gjerne på flere nivåer og over lengre tid, skriver Pettersen Nordby i e-posten.

Vinteren i sjette klasse, sånn Kathrine husker den: Hun kjenner asfalten og isen mot ansiktet, hvordan noen tar tak i håret hennes, dunker ansiktet hennes i bakken. Først gjør det vondt, så føltet ansiktet helt numment. Og etterpå: Blodet som siler utover boblejakka når hun staver seg tilbake til skolen, hvordan hendene blir blodige når hun forsøker å tørke det bort.

– Det kom ut av det blå. De skulle ta meg. Jeg følte at alle var ute etter meg. For hvis det ble fortalt at jeg hadde gjort eller sagt noe, hang det i lufta lenge at de skulle ta meg for det. Selv om jeg ikke hadde gjort det.

Kathrine forteller hvordan hun ble slått med spader og pinner, sparket og dyttet. En gang brakk hun armen etter at hun var blitt dyttet, forteller hun. Farmoren, som bodde rett ved, kjørte henne til legevakten.

En dag da hun kom hjem, hadde noen risset «hore» på panseret til familiens bil, forteller hun.

Juletrelysene utenfor huset ble klippet over flere ganger. Egg ble kastet på huset deres, så de måtte male over, forteller Kathrine.

– **Jeg følte meg** aldri trygg. Jeg tenkte at nå kommer de og tar livet av meg. At de var ute etter meg hele tida. Uansett hvor jeg var, sier Kathrine.

Moren Berit bekrefter alle episodene overfor Dagbladet. Hun forteller også hvordan hun, som da var skilt fra faren, var i stadige møter med skolen.

Moren opplevde at de ikke ble tatt på alvor. Hun mener at mobbingen ikke fikk noen konsekvenser for noen av Kathrines medelever.

– Det var alltid Kathrine som fikk skylda. Hun ble ikke hørt, sier moren Berit.

Dagbladet har kontaktet en av personene som Kathrine forteller mobbet henne. Vedkommende ønsker ikke å kommentere saken.

Dagbladet har sett en tekstmelding som personen sendte Kathrine for sju år siden, det står at vedkommende er fryktelig lei seg for å ha behandlet Kathrine dårlig, og at Kathrine ikke fortjente det.

Kathrine forteller at hun forsøkte å si fra til lærere, men opplevde at de ikke hørte henne eller gjorde noe med det.

– I begynnelsen tok jeg igjen. Men det endte med at jeg fikk skylda hver gang, og da slutta jeg, sier Kathrine.

Hun hadde ei venninne, som bodde nær henne. Men det var ikke nok. →

ET UNNSKYLD:

Kathrine ønsket en beklagelse fra kommunen for å komme seg videre.

MOBBEEKSPERT:

Psykologspesialist Klara Øverland forteller at mobbing kan få store konsekvenser for den som utsettes for det.

Foto: Nina Hansen

– Jeg følte meg så alene. Heldigvis hadde jeg mamma som jeg kunne fortelle alt til.

Helt til også moren ved én anledning ga uttrykk for at hun tvilte på Kathrine.

– Fra den dagen lukket jeg meg helt. Jeg sluttet å snakke med mamma, sluttet å snakke med alle. Jeg stolte ikke på noen.

Moren Berit sier hun fort skjønnte at Kathrine hadde snakket sant.

– Men da hadde Kathrine mistet tilliten til meg. Det er jeg veldig lei meg for, sier Berit og legger til at de har et godt forhold i dag.

Det var da Kathrine første gang begynte å kutte seg i armen.

– Første gang jeg risset meg, følte jeg at kaoset inni meg ble borte. Smerten tok bort alt.

Kathrine kom inn i en nedadgående spiral med selvskading og selvmordsforsøk, og innleggelse på psykiatrisk akuttavdeling.

Mens jevnaldrende forberedte seg på russefeiring, ble Kathrine lagt inn igjen. Hun var 19 år gammel. Ifølge journalen var hun blek, med markerte mørke ringer rundt øynene, hun hadde lite blikkontakt.

Hun fortalte til legen at hun hørte «befalende stemmer som sier at hun skal skade seg. Stemmene skal være kvinnestemmer, noen av dem tilhører tidligere mobbere og andre klarer hun ikke å kjenne igjen. Hun sier at stemmene sier de skal pine henne til døde dersom hun starter på medisiner igjen», ifølge journalen, som Kathrine har latt Dagbladet lese.

Hun fikk diagnosen uspesifisert personlighetsforstyrrelse, seinere diagnosen dissosiativ lidelse. Når man dissosierer, frakobler man seg fra følelser, fra kroppen og fra tankene, ifølge Store norske leksikon.

Kathrine får fortsatt anfall der hun dissosierer.

«Stresset skaper noen biologiske reaksjoner. Fantasi og dissosiering blir som en virkelighetsflukt for hjernen.

KLARA ØVERLAND,
PSYKOLOGSPESIALIST

FINN DIN SKOLE

Dagbladet har samlet myndighetenes mobbetall i en søkbar mobbeportal. Her kan du søke på skole, kommune, fylke og nasjonale tall fra flere kilder: www.dagbladet.no/spesial/dagbladet-mot-mobbing

– **Jeg faller inn** i min egen verden, føler at jeg blir styrt av andre. Det som virkelig skjer, får jeg ikke med meg, jeg kobler helt ut, får helt angst, forteller hun.

Psykologspesialist Klara Øverland sier at det er kjent mobbing kan bidra til en rekke psykiske lidelser. Mest vanlig er angst og depresjoner – men også mer alvorlige lidelser, som den Kathrine har, der virkelighetsoppfatningen endres.

– Når mennesker blir utsatt for stress de ikke mestrer, og ikke får hjelp til, kan noen oppleve en virkelighetsforskyvning. Stresset skaper noen biologiske reaksjoner. Fantasi og dissosiering blir som en virkelighetsflukt for hjernen. Det skjer automatisk og fjerner deg fra smerten der og da, sier Øverland.

Hun er førsteamanuensis ved Læringsmiljø-senteret på Universitetet i Stavanger og ansatt i

RKBU-Vest, Norge. I sin kliniske praksis har hun møtt elever som er blitt mobbet og skader seg selv, for å ta vekk negative følelser og tanker, sier hun.

– De fører smerten over i noe fysisk og opplever det som noe lindrende. De føler seg ofte bedre rett etterpå. Derfor kan det bli avhengighetsskapende. Men etterpå kommer ofte skammen, sier Øverland.

Ifølge Øverland finnes ingen tall over hvor mange som begår selvmord som har en mobbehistorie bak seg. Alle har forskjellige historier, og det er vanskelig å peke ut en enkelt grunn for at de går så langt, sier hun.

Men mange som mobbes, opplever en sterk form for maktesløshet, forklarer hun.

– De føler at de ikke har noe håp. De mister framtidshåp og selvfølelse. Og den avmaktfølelsen

beskriver de som et svart hull, der de ikke ser noen løsning. Da ønsker noen å få slutt på smerten.

Hun understreker at de som sliter etter mobbing kan få hjelp gjennom terapi, og viser blant annet til ulike former for psykoterapi for depresjon, angst, traumebehandling eller Dialektisk atferdsterapi – en terapiform som er utviklet for å behandle pasienter med selvskading, suicidalitet og emosjonelt ustabil personlighetsforstyrrelse.

– Det er hjelp å få. Ta kontakt med fastlegen og spesialisthelsetjenesten. De fleste kommer seg videre etter å ha opplevd slike krenkelser. Til og med de med kroniske lidelser kan få god hjelp til å bli friske, sier Øverland.

I mai 2020 stevnet Kathrine Indre Østfold kommune med krav om erstatning fordi hun →

«GÅR IKKE OVER»:

– Andre må få vite hvor skadelig mobbing er, sier Kathrine. På venstre arm har hun tatovert ordene «det går ikke over, men det er mulig».

Jeg kjente at tre dager i en rettssak, det kommer jeg ikke til å overleve.

KATHRINE

VANSKELIG Å LESE OM MOBBING?

Det er mange som kan hjelpe. Snakk med noen.

På Helsenorge.no finner du oversikt over telefonnummer og chat-tjenester for barn og unge. Røde Kors har både chat og hjelpetelefon (800 333 21), det har også Mental Helse (116 123). Blå Kors har en egen Snakk om mobbing-chat, samme har Mental Helse Ungdom. Tjenestene er gratis og du kan være anonym.

Skolen din er plikta til å hjelpe deg hvis du opplever mobbing. Si ifra til kontaktlæreren din eller en annen voksen på skolen. Alle kommuner er pålagt å ha skolehelsetjeneste der du skal kunne få hjelp av en helsesykepleier eller andre helsearbeidere.

På Elevombudene.no finner du oversikt over mobbeombudene i de forskjellige fylkene, de kan også hjelpe deg.

Er det en akutt krise skal du ringe 113.

mente kommunen ikke hadde grepet inn mot mobbingen.

Kommunen hevdet at saken hennes var foreldet, viser en dom fra Heggen og Frøland tingrett i 2020. Men både tingretten og seinere lagmannsretten slo fast at Kathrines sak ikke var foreldet. Hun hadde vært for psykisk syk til å forstå at hun kunne saksøke tidligere, mente retten.

Men Kathrine orket ikke å gå gjennom en retts sak, forteller hun. Hun satt i et møte med kommunen under en rettsmekling, og bare det gjorde henne dårlig.

– Jeg kjente at tre dager i en rettssak, det kommer jeg ikke til å overleve.

I et brev fra 2018, fra advokaten til det som før var Hobøl kommune, går det fram at verken rektor, kontaktlærer eller skoleinspektør ved barneskolen kunne huske episoder som skulle tilsi at Kathrine ble mobbet. De kunne heller ikke huske at de ble kontaktet av hennes foresatte om det. De skoleansatte husket derimot at det var utfordringer i den aktuelle klassen.

Advokaten hennes, Ane Sofie Tømmerås, forteller at Kathrines lege var med i møtet og fra rådet henne sterkt å gjennomføre rettssaken. Partene inngikk isteden forlik.

Tømmerås er kritisk til måten kommunen håndterte saken.

– Denne saken er et klassisk eksempel på hvordan kommunen ikke burde reagere når en slik sak dukker opp: De trenerte våre krav om innsyn i kommunens arkiv, brukte måneder på å svare og forsøkte å nekte innsyn, nektet å stille på møte eller gå i dialog, gikk i skyttergraven og slang ut argumenter med ansvarsfraskrivelse, bagatellisering og påstand om foreldelse, sier Tømmerås.

Hun mener at først når kommunen var presset opp i et hjørne, var de villige til å snakke sammen under rettsmekling.

– Da var offeret påført voldsom merbelastning, sier Tømmerås.

Hun anbefaler at kommuner i større grad møter ofrene og løser sakene utenfor rettssystemet.

– Som oftest er ofrenes interesse først og fremst å faktisk bli hørt og forstått, og få plassert ansvar med en beklagelse. Der det foreligger varig skade

og økonomisk tap er det selvfølgelig også et ønske om å få dette kompensert.

Indre Østfold kommune er konfrontert med advokatens påstander. Synnøve Rambek, direktør for oppvekst skriver følgende i en e-post:

– Det var enighet mellom partene om konfidensialitet om innholdet i avtalen og kommunen kan derfor ikke uttale seg mer om innholdet i avtalen eller bakgrunnen for denne. Ifølge rettspraksis er det en høy terskel for å konstatere et erstatningsansvar og slike saker strekker seg ofte langt tilbake i tid og til ei tid da dokumentasjonsplikten var nærmest fraværende. Kommunen er nødt til å gjøre en konkret vurdering i hver enkelt sak ut ifra foreliggende dokumentasjonen i saken.

Videre skriver Rambek at kommunen tar Kathrines tilbakemeldinger til etterretning, og tar det med seg med i håndteringen av eventuelle liknende saker i framtida. Hun sier at skolene i kommunen arbeider mye med elevenes psykososiale miljø, alt fra gode rutiner og retningslinjer til oppmerksomhet på elevenes trygghet og trivsel i skolehverdagen.

– Til tross for dette er det for mange elever som gjennom elevundersøkelsen gir tilbakemelding om at de opplever mobbing ved våre skoler. Vi opprettholder derfor trykket på dette området, med nullmobbing som overordnet mål, skriver Rambek.

Kathrine ønsket bare å få en beklagelse fra kommunen for å komme seg videre i hverdagen.

Hun har et mål om å holde foredrag, fortelle om sin historie, advare andre om konsekvensene av mobbing.

Men ennå er hun ikke sterk nok. Hun har fortsatt dårlige perioder, hvor hun ikke ser noen glede.

Fortsatt sier hun at hun «hører» stemmene til dem som mobbet henne.

– Mye av det de sa, går igjen. At jeg ikke er verdt noe, ikke fortjener å ha det bra, stygge ord og trusler. At jeg må gjøre noe som gjør vondt, fordi jeg ikke fortjener å ha det bra.

Kathrine drar hendene over ansiktet når hun forteller om det. Ser ut av vinduet.

– At jeg skulle bli over tretti år og føle at mobberne fortsatt er her, det hadde jeg aldri trodd. •

SER FRAMOVER:
Kathrines mål er å holde foredrag, når hun er sterk nok.

Når mobbing først gjør skade og gir seinvirkninger, er det ofte relatert til tilknytningsproblemer.

Mobbing kan føre til samlivstrøbbel

De vonde kommentarene og slagene fra medelver kan bli til sår du har med deg inn i parforholdet.

SIV GAMNES

spesialist i sexologisk rådgivning

ANDREAS LØES NARUM

Psykolog ved parweb.no

Flere studier har vist at å bli utsatt for mobbing som barn, fører til psykisk sykdom i voksen alder. Det kan også påvirke parforholdet, forteller samlivsterapeuter til Dagbladet.

Siv Gamnes, spesialist i sexologisk rådgivning, sier til Dagbladet at mobbing i barndommen påvirker samlivet i ulik grad ut fra alvorlighetsgraden på mobbingen, og ut fra hvor godt vi har tålt mobbingen.

– Vi har forskjellig måte å takle ting vi utsettes for på og vi har ulik styrke i oss. Men når mobbing først gjør skade og gir seinvirkninger, er det ofte relatert til tilknytningsproblemer. Det kan ha stor betydning for parforholdet, sier Gamnes.

Om den ene parten holder litt avstand og er redd for å knytte seg for tett til andre, vil dette kunne påvirke intimiteten og nærheten i forholdet, understreker sexologen.

– Mobbing kan også føre til seinvirkninger med at man hele tida er ute etter og trenger bekreftelse. Det kan bli slitsomt i et parforhold, sier Gamnes.

Mobbing kan også skape problem med å

stole på folk, forteller hun. Usikkerheten kan gjøre at det blir vanskelig å stole på folk, man blir mistenksom og sjalu.

En norsk studie fra i fjor, hvor 4000 barn henvist til BUP (Barne- og ungdomspsykiatrien) deltok, viste at det å bli mobbet som barn ga like store traumer som vold i familien.

«Alvorlig mobbing i skolen kan føre til traumatisering på lik linje med vold i hjemmet», skriver forskerne i en kronikk på Forskersonen.

Om den ene parten holder litt avstand, kan det også påvirke sexlivet.

– Hvis man ikke vil gå for dypt inn i følelsene fordi man er redd for å bli avvist, så kan det intime i forholdet bli skadelidende. Hvis man har sex for å bli likt, ikke fordi man har lyst, er det heller ikke noe bra utgangspunkt, sier Siv Gamnes.

Man skal ha sex fordi man har lyst og det gir deg glede, alt annet kan være ødeleggende i det lange løp, understreker hun.

En tidligere finsk studie har avdekket at →

«Det er alltid en emosjonell logikk i det vi gjør, men mange skjønner ikke at det som ligger bak er at de er redd for å bli avvist og alene.

ANDREAS LØES NARUM

barn som ble utsatt for mobbing, hadde økt risiko for å utvikle angstlidelser som voksne.

Oppfølgingen i voksen alder viste at 30 prosent av dem som både mobbet og selv ble mobbet, hadde mentale problemer. Blant dem som var blitt mobbet som barn, hadde 17 prosent psykisk sykdom.

Så hva skal man gjøre om man kjenner at usikkerhet og avstand preger forholdet?

Første skritt er å fortelle partneren om mobbing i barndommen, slik at partneren kan forstå «hvorfor er det denne avstanden mellom oss, hvorfor stoler hun eller han ikke på meg?», råder terapeut Gamnes.

Men selv om det kan være greit for partneren å vite, løser det ikke nødvendigvis problemet.

– Hvis man har tilknytningsproblemer, sterk sjalusi eller noe annet du tenker at kan handle om det du opplevde som barn, så er det viktig å få terapi selv. Du må få hjelp til å plassere det i fortida der det hører hjemme, og ikke i det du lever i nå, sier Gamnes.

Avhengig av hvor mye parforholdet allerede er blitt påvirket av barndommens mobbing, kan det også være aktuelt å gå i parterapi. Men greier man å ta tak i det tidlig nok, kan mye løses ved egenterapi, mener Gamnes.

Psykolog og parterapeut Andreas Løes Narum er helt klar på at mobbing i barndommen kan påvirke parforholdet i voksen alder. Men med mennesker kan man aldri peke på én enkelt årsak, det er alltid komplekst, legger han til.

– Den som har vært utsatt for mobbing og levd i utrygghet, vil være

på evig jakt etter trygghet, sier Løes Narum.

Det kan være svært vanskelig å skjønne at det er en utrygghet som ligger til grunn for handlingsmønsteret ditt og jakten på bekreftelse, mener Løes Narum i Parweb. I stedet kan det sette seg fast et dårlig handlingsmønster med kringling – der den ene parten går rett i forsvar og den andre går rett i angrep.

– Det er alltid en emosjonell logikk i det vi gjør, men mange skjønner ikke at det som ligger bak er at de er redd for å bli avvist og alene. De legger skylden på partneren, eller på seg selv, og begge deler er vondt, sier psykologen.

Bare å skjønne at det er mobbing som ligger bak, og at det er mulig å gjøre noe med det, er et stort skritt på veien, mener Løes Narum, som også er kjent som ekspert fra NRK-programmet «Bør de gifte seg» fra 2013 og 2014.

Barn som utsettes for mobbing opplever ikke bare utrygghet – de frarøves også viktig sosial trening ved å bli ekskludert fra klassens fellesskap.

– Hvis du er mobbeoffer prøver du å holde deg på et trygt sted, og veldig ofte er det trygge stedet vekk fra alle de andre. Som voksen mangler du da mange timer med sosial trening. Så skal du begynne å interagere med andre som forventer at du har den sosiale treningen. Da blir det ofte usikkerhet, konflikter og feiltolkninger, sier Løes Narum.

Barn som mobbes frarøves dermed ikke bare en trygg barndom, men også viktige erfaringer.

– Du tar fra dem ei framtid. Det er brutalt, sier Løes Narum. •

